

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring
Gent V.Z.W.

13de Jaargang nr. 1

15 januari 1984

Ere-voorzitter : J. Tytgat, ere-notaris

Voorzitter : G. Hebbelynck

Onder-Voorzitter : H. Collumbien

Secretaris : R. Van Geluwe, Maïsstraat 235, 9000 Gent

Penningmeester : A. Verbeke

Archief en ruildienst : Mevr. A. Eggermont, Maïsstraat 235, 9000 Gent

Redactie-adres : Lijnmolenstraat 149, 9110 Sint-Amandsberg – Gent

Postrekening : 000-105.04.73-60, Heemkundige en Historische Kring
Gent, 9000 Gent.

Lidgeld : 250 fr. per jaar

INHOUD

Gent in de Filatelie	2
Inventaire archéologique : De Leeuw van het Pakhuis	27
De Van Eyck's te Gent : Hun oeuvre	29
Onze Gentse Keukenrubriek (vervolg)	39
Gent in 1881	42
De "Briquet" van het Gulden Vlies	49
Even memoreren : 600 jaar geleden stierf Lodewijk van Male	55
Vraag en Antwoord	56
Lezers schrijven ons	72
Aanwinsten 1983 Documentatiecentrum (Vervolg)	74

Bibliotheek en wekelijkse bijeenkomsten : in het Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis, Convent Engelbertus, Groot Begijnhof, huis nr. 46, Sint-Amandsberg : elke zondag van 10 tot 12 uur (uitgenomen op feestdagen). Gesloten in juli en augustus. Bibliotheecarésse : Mevr. A. Eggermont.

Verantwoordelijke uitgever en beheer : G. Hebbelynck, Voorhoutkaai 40, Gent. Elke auteur is alleen verantwoordelijk voor zijn bijdrage.

Uitgegeven met de steun van het stadsbestuur van Gent en van het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen.

GENT IN DE FILATELIE

In dit tijdschrift werden reeds vele aspecten van de stad Gent behandeld. Dit vrijblijvend opstel wil daar een filatelistisch aspect aan toevoegen. "Vrijblijvend" omdat men van de auteur onmogelijk een diepgaande en uitgebreide verklaring, situering, enz. bij ieder afgebeelde zegel kan verwachten. Het komt erop aan te laten zien hoe "Gent" op de Belgische postzegel staat.

Het "opstel" brengt per zegel enige duiding die ook voor niet-filatelisten volledig te begrijpen moet zijn.

Om het geheel goed te situeren volgen hier enkele woorden geschiedenis over de postzegel.

O. Inleiding

Op 1 juli 1849 - negen jaar na de wereldprimeur van Engeland - verschijnt de eerste Belgische postzegel. Hij stelt uiteraard koning Leopold I voor. Tot 1863 waren alle zegels ongetand : zij werden met de schaar van elkaar geknipt, sindsdien zijn de zegels "getand".

De tweetaligheid "Belgique-België" en "België-Belgique" werd in 1893 ingevoerd.

Pas in 1894 verscheen iemand of iets anders dan de nationale leeuw of een koning op een postzegel.

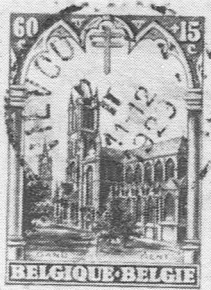
De eerste Belgische postzegel uit 1849 werd, tot einde 1983, door ongeveer 3000 andere gevolgd.

Uit al deze Belgische postzegels, in filatelistische termen noemt men dat een landenverzameling, werd d.m.v. een beperkt aantal (86) zegels een themaverzameling rond "Gent" gevormd.

Hierbij hanteerde de auteur tamelijk strenge beperkingen : de afgebeelde zegels moeten zeer nauw met Gent verbonden zijn. In de tekst wordt iedere afgebeelde zegel aangeduid door een nummer (ook aangebracht onder de zegelafbeelding) gevolgd door een jaartal. Dit jaartal duidt het jaar aan waarin de zegel voor het eerst verscheen en waar de postzegelcatalogi dus ook de beschrijving geven. Liever dan een zuiver chronologische orde aan te houden werd het geheel ingedeeld in rubrieken en rubriekjes. In deze rubrieken werd de chronologie zoveel mogelijk aangehouden.

1. Gebouwen en Stadsgezichten

Deze afbeelding van de Sint-Baafskathedraal (1/1928) maakt deel uit van een reeks "kathedralen", het is meteen de oudste zegel die hier wordt voorgesteld.

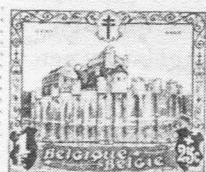
1

2

3

4

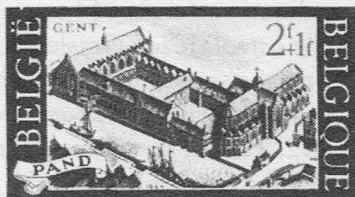
5

6

7

8

9

10

11

Vele boeken werden gevuld met de boeiende geschiedenis, waarin de houten Sint-Janskapel evolueerde tot de huidige Sint-Baafs-kathedraal, schrijn van vele kunstwerken. Op het achterplan van de afbeelding ziet men ook het belfort... zonder stijgers, dus opnieuw een actueel beeld.

Op de "Express" zegel (2/1929) wordt het stadsgezicht, gevormd door de bekende torenrij, een eerste maal voorgesteld. Ook een van de hoektorens van het postgebouw wordt afgebeeld.

De opmars van de drie torens wordt opnieuw afgebeeld op de grootformaatzegel (3/1971).

Dit stadsgezicht, gevormd door middeleeuwse gebouwen, ontstond slechts rond 1908, bij de bouw van de monumentale Sint-Michielsbrug, toen de zgn "kuip" vrijgemaakt werd van straatjes, huizen, enz.

Dit kleine antiteringszegeltje (4/1930) roept het beeld op van Gents drukst bezocht monument : 's Gravensteen. Jaarlijks defileren nagenoeg 200.000 toeristen onder de romaanse ingangspoort. In 1980 vierde men met luister "800 jaar Gravensteen". In die periode kende het gebouw een bewogen geschiedenis, een reeks bestemmingen en een lijst bewoners... in 1951 waren dat de Gentse studenten.

Het St.-Pietersstation (5/1965) werd tussen 1908 en 1912 - met het oog op de wereldtentoonstelling - opgetrokken naar de plannen van Prof. Architect Louis Cloquet.

Het station zelf spruit voort uit een stopplaats op de lijn Brussel-Oostende. Vanaf zijn oprichting zou het daarbij steeds meer functies overnemen van het station Gent-Zuid tot dit in 1929-1930 gesloopt zou worden.

Aangenomen kan worden dat op één werkdag 66.500 reizigers in dit station een trein nemen, veranderen van trein of het station verlaten.

Heel wat rustiger is het op de onvolprezen Graslei (6/1953). Dit stadsgezicht bestaat uit : het Romaans stapelhuis, het tolhuisje, het Korenmetershuisje, het gildehuis van de Vrije Schippers. De rangschikking als stadsgezicht dateert van 1952. Tussen de gebouwen die Henry Van de Velde ontwierp prijkt de torenbibliotheek (7/1963) van de Rijksuniversiteit te Gent. Tussen 1936 en 1940 werd dit gebouw door hem opgetrokken met assistentie van de professoren Cloquet en Magnel, als eerste van haar soort in Europa.

Dit stoer en sober betongebouw is 64 m hoog en telt 26 verdiepingen, waarin ruimte is voor zowat 2 000 000 boeken.

Nog tijdens de oorlog werd de centrale Universiteitsbibliotheek, vanuit de Oude Baudeloo-abdij, heimelijk naar hier overgebracht. Achteraf bleek dit een gevaarlijke beslissing, vermits er op de toren door de Duitsers, luchtafweergeschut opgesteld werd. Deze toren, die blijvend tot het Gentse stadsbeeld behoort, werd door de Gentenaars aanvaard; zij gaven hem een naam : de boekentoren.

Het Pand van de predikheren of dominicanen, nabij de Sint-Michielskerk moet er vroeger ongeveer zo uitgezien hebben. (8/1964) De bewogen geschiedenis van deze gebouwen en hun bewoners gaat terug tot in de 13e eeuw. Het was de bakermat van het Bijloke-hospitaal, de predikheren verbleven er vele, vele jaren. Beeldenstorm en Franse Revolutie brachten de kloostergemeenschap én de gebouwen zware schade toe.

De Domimikanerkerk werd rond 1860 afgebroken. De rest van het complex werd verkoophuis, huurkazerne, enz. In 1955 was het verval nagenoeg volledig en werd het onbewoonbaar verklaard en voor lange tijd aan zijn lot en de natuurelementen overgelaten.

Tien jaar later verwierf de RUG. het geheel en begon een moeizame restauratie, waarvan het einde rond 1986 verwacht wordt. De noordervleugel werd reeds in 1973 opengesteld. (9/1964)

De Bijlokeabdij (10/1973) werd als vrouwenabdij gesticht rond 1228 door de zuster Cisterciënzerinnen.

Van meet af, tot vorig jaar, was er een hospitaal aan verbonden. De gebouwen wachten op een nieuwe bestemming...

Sinds 1928 is hier het oudheidkundig museum gevestigd, in de vroegere materniteit zijn thans sommige politiediensten gevestigd.

Dit hospitaal ligt ook aan de oorsprong van het Akademisch Ziekenhuis.

De voornaamste gevel op deze zegel is de westgevel van het zgn. tweede kloostergebouw en is een parel van 14° eeuwse baksteenbouwkunst.

Vooral de driehoekige bekroning is d.m.v. blinde vensters en roosvensters mooi versierd.

Ook de St.-Baafsabdij (11/1975) heeft sinds haar ontstaan, in de 7° eeuw, een zeer bewogen geschiedenis achter de rug.

Onder de voornaamste restanten, hier afgebeeld, zijn het mooie achthoekige lavatorium of wasplaats en de romaanse refter met zijn grote afmetingen zeker te vermelden.

In 1882 werd hier het museum van stenen voorwerpen ingericht. Met wisselende belangstelling werd dit museum er tot op heden gehandhaafd en vorig jaar werd het na een grote opknapbeurt opnieuw opengesteld.

De ruïnes werden gered, mede onder impuls van August Van Lokeren, die er ook een merkwaardige beschrijving over opstelde. De rangschikking gebeurde bij KB van 28-12-1936.

2. Het Lam Gods

In 1978 telde men ongeveer 150 000 bezoekers in de Joos Vijdkapel van de St.-Baafskathedraal.

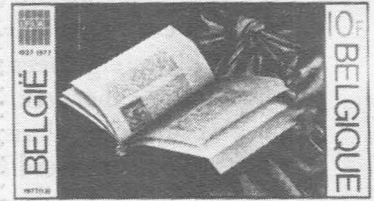
De polyptiek "Het Lam Gods", die er bewaard wordt, en zijn schilders, de gebroeders Van Eyck, inspireerden tot drie zegels, die onderling totaal verschillen in opvatting, kwaliteit, waarde en uitgiftemotief.

12

13

14

Ten bate van de krijgsgevangenen werd een reeks zegels over “beroemde mannen” uitgegeven, een ervan stelt Jan Van Eyck (12/1944) voor. Als schilder voltooide hij het werk van zijn oudere broer Hubert, waarbij wij de term “voltooien” eerder ruim moeten zien.

Zijn juiste geboorteplaats en -datum zullen waarschijnlijk wel onbekend blijven. Hij was een tijd hofschilder van de prinsbisschop van Luik en later van Filips De Goede. Deze zette hem ook in als diplomaat.

Hij overleed te Brugge in 1441 en werd er in de St.-Donatianskerk begraven. De data op de zegel zijn dus aanvaardbaar.

De Gebroeders Van Eyckstraat en een volumineus monument van de hand van o.m. Geo Verbanck en architect Valentin Vaernewijck, in de schaduw van de kathedraal, huldigen te Gent deze kunstenaars.

Deze kerstmiszegel (13/1974) geeft een fragment weer uit het paneel van de boodschap aan Maria. Het paneel is zichtbaar, links, bovenaan, bij gesloten stand van het veelluik. De knielende engel Gabriël, met een lelietak in de hand en met een prachtig gedrapeerd kleed, is hier voorgesteld in een oudvlaams interieur. De ondertekening is door de zegelontwerper toegevoegd. In september 1977 ging te Brussel het wereldcongres voor bibliothecarissen door, hun wereldfederatie de IFLA (links bovenaan) bestond toen immers 50 jaar. Het was een goed idee om hierbij een merkwaardig boek af te beelden (14/1977). De keuze viel op het gebedenboek van St.-Jan de Doper die afgebeeld is op het rechter bovenpaneel in het middendeel van het geopende altaarstuk. De voorliggende tekst begint met de versierde letter C van het woord Consolamini, het begin van de Jesaja profetie uit de bijbel.

3. Schilderijen en Schilders

Alsof het Lam Gods geen schilderij zou zijn, volgen er in deze rubriek nog vijf schilderijen waarvan de eerste drie in Gentse gebouwen bewaard

15

16

17

18

19

worden en de laatste twee op andere plaatsen te bewonderen zijn. De faam van het Gentse museum voor Schone Kunsten in het Citadelpark wordt o.m. gevestigd door dit schilderij : de Kruisdraging (15/1958) van Jeroen Bosch of Hieronymus van Acken uit 's Hertogenbosch. Algemeen wordt aanvaard dat dit schilderij het meesterwerk van de kunstenaar is. Christus strompelt naar de Calvarieberg, te midden van een troep mensen met haast beestachtige en haatdragende gezichten. Deze figuren bevinden zich dan nog extra dicht bij de toeschouwers zodat de gelaatsuitdrukkingen een belangrijk gegeven van het schilderij worden. Het museum verwierf het meesterwerk, als gift van de vrienden van het museum, in 1902.

In de St.-Baafskathedraal hangt een reeks blazoenen (16/1959) van de ridders van de Orde van het Gulden Vlies, vervaardigd bij gelegenheid van het 7° kapittel van de orde. Mogelijks werd het geborsteld door zijn hofschilder Hugues de Boulogne. Naast de typische ketting van de orde ziet men aan het schild dat de ridder o.m. bezittingen had in Bourgondië, Lotharingen, Brabant, Limburg, Vlaanderen, enz., enz.

Het derde schilderij is een copie, waarvan het originele zich in het slot in Schönbrunn te Wenen bevindt. Het is voor Gent zeer belangrijk. (17/1972) Het doek is thans opgehangen in het ontvangtsalon van het stadhuis.

De dame die er zich liet op vereeuwigen is Keizerin Maria-Theresia en zij draagt het kleed dat zij in 1743 van de Staten van Vlaanderen ten geschenke kreeg. Het kleed is uitgevoerd in zgn. Gentse Valenciennes-kant en werd te Gent vervaardigd, echter niet door een of andere kant-klub, maar door de zgn. Blauwe Weesmeisjes.

De keizerin was ook de stichtster van de "Académie royale des sciences, des lettres et des beaux-arts de Belgique". In 1972 was deze vereniging 200 jaar oud. De Nederlandstalige tegenhanger van deze stichting is uiteraard veel jonger en begint zijn bestaan slechts in 1971. Daarom is deze zegel bijna eentalig Frans.

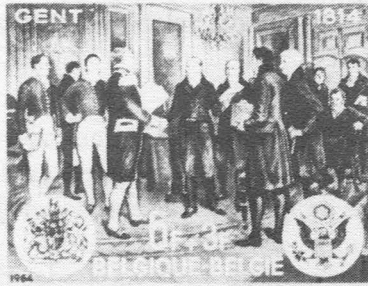
Op 2 augustus 1881 werd te Gent de schilder Gustave Van De Woestijne geboren. In 1982, honderd jaar later, werd zijn werk, "De Likeurdrinker" (18/1981), als een huldebetoon, op postzegel gebracht. Het werk berust in het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen. Gustave Van De Woestijne behoort tot de zgn. eerste groep van Sint-Martens Latem, waar hij een geïsoleerde plaats inneemt. De schilder overleed in 1947 en werd op het Gentse Campo Santo begraven.

Het laatste voorgestelde schilderij is een fragment uit "De aanbidding der Herders" (19/1982) van de hand van Hugo Van Der Goes. Deze zegel huldigt de kunstenaar, waarschijnlijk te Gent geboren, vijfhonderd jaar na zijn overlijden. Gent organiseerde de tentoonstelling "Imaginaire Museum Hugo Van Der Goes", op de kافت van de gelegenheidscatalogus komt, in veelkleurendruk, dezelfde afbeelding voor. Het retabel wordt in Firenze bewaard. In G.T. werd reeds over deze schilder behandeld. Te Gent wordt hij herdacht d.m.v. een gedenkplaat en een straatnaam. Dit is meteen de jongste zegel van de voorgestelde verzameling.

4. Vrede

Het is merkwaardig dat de stad Gent, als belangrijke stad in Vlaanderen, tot tweemaal toe conferentiestad kon zijn, voor het afsluiten van een historisch en internationaal belangrijk vredesverdrag.

In 1814 werd te Gent tussen de gevolgmachtigden van de Verenigde Sta-

20

21

ten van Amerika en deze van Groot-Brittannië door een vredesverdrag een einde gesteld aan de tweede onafhankelijkheidsoorlog van de Amerikanen.

Deze groot-formaat zegel (20/1964) stelt het bekende historische schilderij van Sir Amedé Forestier voor. Hierop is de ondertekeningsplechtigheid, in het vroegere Kartuizer-klooster, afgebeeld.

De viering van de honderdste verjaring van dit gebeuren kon niet doorgaan wegens het begin van de Eerste Wereldoorlog, alhoewel ze reeds duchtig was voorbereid. De honderdvijftigste verjaardag werd wel herdacht door deze postzegel en het aanbrengen van gedenkplaten op de gevel van de residenties van de delegaties nl. het Kartuizer-klooster (St.-Jan De Deo) en het hotel Lovendeghem (Innovation-Veldstraat).

Het vredesverdrag van Gent was niet het eerste vredesverdrag dat te Gent werd ondertekend. In 1576 - dus 238 jaar vroeger - werd in een van de zalen van het stadhuis de Pacificatie van Gent afgekondigd.

Deze pacificatie (21/1976) was een verdrag tussen de overwegend katholieke, zuidelijke Nederlandse provinciën en de overwegend protestantse, noordelijke provinciën.

Zij zou pacificatie brengen in de Nederlanden, op basis van godsdienstvrijheid en ook meer eenheid tegenover de Spaanse bezetter mogelijk maken.

De geschiedenis heeft achter deze zgn. pacificatie grote vraagtekens geplaatst. De herdenking van de 300° verjaring van dit verdrag stelde problemen : er waren rellen tussen katholieken en niet-katholieken toen de pacificatiestoet uitging.

De afgebeelde zegel werd uitgegeven, als onderdeel van een reeks manifestaties in 1976, bij gelegenheid van de 400° verjaring. De Prins van Oranje staat erop afgebeeld, hij was immers toen de onbetwiste leider van de noordelijke provinciën. Hij is er echter niet in geslaagd een blij-

vende pacificatie en eenheid te brengen in de zeventien provinciën. De benaming "Pacifiatielaan" herinnert aan dit belangrijk verdrag.

5. Verenigingen

Van de lange reeks oude en zeer oude verenigingen die Gent telt werden er tot nu toe slechts twee met de postzegeleer bedacht. De Gentse vereniging die eerst de postzegel haalde was de Koninklijke en Ridderlijke Gilde van St.-Michiel.

In 1963 was het groot feest in de gilde want de 350° verjaardag diende gevierd. De gilde neemt 1613 immers aan als stichtingsjaar.

De eerste zegel (22/1963) stelt het 17° eeuwse schermen voor : de wapens zijn hier een rapier en een dolk. Bekijk ook even het 17° eeuwse belfort. De moderne scherm sport wordt dan (23/1963) voorgesteld door twee floretschermers. Nu is het huidige belfort afgebeeld.

De gilde heeft sinds haar stichting tot op heden haar lokaal in de bovenzaal van de lakenhalle, nabij het belfort.

Iedere gilde die zich, desnoods gewapenderhand doet respecteren, heeft een blazoen. Op dit overigens fraai wapenschild zijn nog twee andere wapens, nl. twee degens, afgebeeld. (24/1963)

22

24

23

25

De tweede vereniging waaraan een postzegel gewijd werd was de "Koninklijke Soevereine Hoofdkamer van Retorica De Fonteyne." (25/1974) De oorsprong van de rederijkerskamer, die een voorname rol speelde in het toneel, de taal en de woordkunst, is te situeren in de 15^e eeuw. De Fonteyne werd door het Gents stadsmagistraat erkend op 9 december 1448. Zij werd de hoofdkamer voor gans Vlaanderen. Een van haar Hoofdmannen, rond 1840, was J.F. Willems, over wie verder nog wordt gehandeld.

De zegel geeft een symbolische voorstelling van de naam "De Fonteyne", afgeleid uit het blazoen van de kamer, dat eveneens op de zegel is afgebeeld. De spreuk van de vereniging luidt : "Als 't past bi appetite".

6. Rijksuniversiteit Gent (RUG)

De Rijksuniversiteit Gent heeft doorheen haar bestaan een belangrijk aandeel gehad in het Gentse sociaal, cultureel en economisch leven. Het is verrassend vast te stellen dat sommige Gentse professoren uit diverse specialiteiten, ook op wereldschaal gezien, uitermate belangrijk zijn. Een eerbiedwaardige instelling als de universiteit heeft uiteraard een wapenschild en een wapenspreuk. (26/1967)

In 1967 - de universiteit bestond toen anderhalve eeuw - verscheen deze zegel. Het wapenschild stelt het volgende voor : onder een gehalveerde Leeuw van Gent, een Athenakop tussen olijf- en oranjetak d.i. een zinnebeeldige voorstelling van de wetenschap en de vrede, verenigd onder het bloeiende Oranjehuis. Bij de stichting leefde Gent immers onder het Nederlands regime. De wapenspreuk is uiteraard in het Latijn, op dat ogenblik de voertaal van de hogeschool en betekent zoiets als "In en tussen beiden".

Deze kleine zegel (27/1947) werd uitgegeven bij gelegenheid van het wereldfilmfestival in 1947 te Brussel. Hij stelt de geniale hoogleraar Joseph Plateau voor. Deze doctor in de wis- en natuurkunde kwam in 1835 te Gent doceren. Na gewaagde experimenten, die hem in 1843 zelfs met blindheid sloegen, krijgt hij een fundamenteel inzicht in de nawerking van het licht op het netvlies. Hij moet beschouwd worden als een der grondleggers van de cinematografie. Professor Plateau leefde van 1801 tot 1883. In zijn geboortestad Brussel en ook te Gent werd een straat naar hem genoemd.

In 1952 verscheen in een reeks Belgische letterkundigen deze zegel van August Vermeylen (28/1952) De letterkundige activiteit van deze medestichter van "Van Nu en Straks.", als auteur van "De Wandelende Jood", is immers zeer belangrijk.

Vanaf 1923 doceert hij in Gent moderne letterkunde en geschiedenis van de Nederlandse letterkunde.

26

27

28

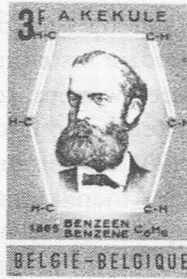
29

30

31

32

33

34

35

36

Voor de RUG zal hij echter steeds bekend blijven als de eerste rector van de sinds 1930 volledig nederlandstalige universiteit. (29/1972)
De afbeelding van zijn portret, geschilderd door Baron Opsomer, werd in 1972 - 100 jaar na Vermeylen's geboorte - op de postzegel gebracht. Naar hem werd een der grote Vlaamse kultuurfondsen genoemd. Te Gent kent men een August Vermeylenstraat.

In dezelfde reeks Belgische letterkundigen verscheen in 1952 ook deze zegel (30/1952), hij brengt ons een eerste maal Karel Van De Woestijne. Naast zijn medewerking aan, "Van Nu en Straks" zijn te vermelden : De Boer die Sterft, De Leemen Torens en Het Vaderhuis. Dit vaderhuis wordt meestal in de Sleepstraat gesitueerd.

Vanaf 1920 tot aan zijn dood in 1929 was hij docent aan de RUG in de Nederlandse letteren en hij was toen ook een belangrijk correspondent aan de Nieuwe Rotterdamse Courant.

In 1978 was het 100 jaar geleden dat Karel geboren werd in een huis aan de St.-Lievenspoort te Gent. Belangrijke manifestaties bij deze herdenking waren twee merkwaardige tentoonstellingen, een academische zitting en de uitgave van deze zegel (31/1978)

Karel Van De Woestijne staat erop afgebeeld op ongeveer dertigjarige leeftijd, volgens een portret van de hand van zijn broer kunstschilder Gustaaf Van De Woestijne. Deze zegel verscheen in de kulturele reeks 1978 en werd bekroond met de prijs van het Ministerie van Nederlandse Cultuur voor de best gegraveerde zegel in 1978.

Naast een borstbeeld in het Koning Albertpark, een grafombe op het Campo Santo te Sint-Amandsberg herinnert ook een straatnaam aan de professor.

De Duitse chemicus August Kekulé doceerde van 1858 tot 1867 aan de RUG. Het was hier dat, hij de naar hem genoemde, benzeenformule ontdekte en de structuur van de benzeenring vastlegde (32/1966)

Op deze zegel - het was toen ongeveer 100 jaar geleden dat Kekulé zijn ontdekking deed - staat de professor afgebeeld a.h.w. omkranst door de symbolische voorstelling die hem wereldberoemd zou maken en de organische chemie zou doen ontstaan.

In 1964 was, in een reeks over "geleerden", deze afbeelding te vinden van professor Jules Boulvin (33/1964)

Op 23-jarige leeftijd nl. in 1878 wordt deze veelzijdige ingenieur docent aan de R.U.G. en blijft dit tot aan zijn dood in 1920. Zijn meesterwerk "Traité de mécanique appliquée aux machines", een achtdeelig en rijk geïllustreerd werk, bezorgt hem de ene internationale onderscheiding na de andere.

In 1955, bij de 100° verjaring van zijn geboorte, werd in het museum Vanderhaegen een retrospectieve van zijn aquarellen gehouden, want

de tekenkunst was hem aangeboren. Ook een straatnaambord vermeldt zijn naam.

Henri Pirenne (34/1963) werd te Luik geboren. Op 24-jarige leeftijd kwam hij aan de Gentse universiteit als buitengewoon hoogleraar, hij bleef er tot zijn emeritaat in 1929. Hij overleed in 1935. Zijn gehele loopbaan verliep dus aan de Gentse Hogeschool.

Door een merkwaardige studie van de bronnen, was het zijn bekende "Histoire de Belgique" in zeven delen, die hem en de Gentse Universiteit een groot aanzien verschafte. Het is duidelijk dat sinds 1929 ook deze inzichten geëvolueerd zijn... Vermelden wij nog dat hij ook de inleiding schreef tot de "Histoire de Gand" van Victor Fris.

Te Gent wordt de hoogleraar nog herdacht in de naam van de Henri Pirennelaan. De zegel werd uitgegeven in 1963, honderd jaar na zijn geboorte. De veelzijdige Gentenaar Adolphe Quetelet (35/1974) werd geboren op de Koornmarkt in 1796 waar een gedenkplaat zijn geboortehuis aanduidt. Hij overleed in 1874, honderd jaar vóór deze zegel verscheen.

Na schitterende humaniorastudies werd hij de eerste student aan de R.U.G. die het tot doctor in de wis- en natuurkunde bracht. Zijn activiteiten waren zeer verscheiden : hij was een kunstzinnig poët en een talentvol tekenaar, maar ook een sterrekundige, metereoloog en een statisticus. In 1832 was hij de stichter van het Koninklijk Observatorium te Brussel, de oorsprong van het huidige K.M.I.

Fernand Severin (36/1981) werd in 1867 te Grand-Manil geboren en overleed te Gent in 1931. Deze doctor in de klassieke filologie werd in 1907 hoogleraar in de franse literatuur. Hij publiceerde verscheidene poëziebundels en was medewerker aan de literaire tijdschriften "La Jeune Belgique" en "La Wallonie".

7. Keizer Karel

Voor de beroemdste van alle Gentenaars lijkt het aangewezen een afzonderlijke rubriek te openen. Niet minder dan driemaal kwam onze stadsgenoot op de postzegel en dan was er nog iets...

In 1941 vinden wij tussen historische portretten de zegel (37/1941). Hij stelt ons een eerste maal Karel V voor, te Gent geboren in 1500 in het Prinsenhof. In 1949 verscheen, in een antiteringsreeks, dit portret (38/1949) van Keizer Karel, zoals het nu nog steeds in de senaat te bewonderen is. De man is nu al heel wat sportiever geworden en kan zó misschien toch in die vele legenden over zijn persoon thuishoren.

Tien jaar later, in 1959, werd in een kulturele reeks deze afbeelding van onze keizerlijke stadsgenoot opgenomen. Het is waarschijnlijk deze keizersfiguur die Gent kwam oordelen. (39/1959)

Gent eerde de keizer in een straatnaam, ontving zijn standbeeld van de

37

38

39

40

41

42

stad Toledo en dit in 1966. Maar er was nog iets...

In 1555 deed Karel V of Keizer Karel te Brussel troonsafstand ten voordele van zijn zoon.

In 1955, 400 jaar later, herdacht zijn geboortestad dit feit op luisterrijke wijze. Was dit leedvermaak ?

In het Museum voor Schone Kunsten werd hiertoe een tentoonstelling gehouden "Keizer Karel en zijn Tijd". De catalogus vermeldt nagenoeg 550 nummers van schilderijen, prenten, boeken, munten, wandtapijten, enz. Door de medewerking van vele buitenlandse musea konden de meest indrukwekkende kunstwerken van Keizer Karel's tijd tentoongesteld worden. Het was trouwens de eerste Gentse thematentoonstelling die de postzegel haalde, met niet minder dan drie zegels. (40-41-42/1955)

8. Gentenaars

Na de twee universiteitsfiguren Karel Van De Woesteyne en Adolphe Quetelet en daarnet Keizer Karel volgen nu nog 6 personen, allen te Gent geboren, die om een of andere reden bekend werden en aldus op de postzegel verschenen.

Van Jacob Van Artevelde (43/1944) wordt algemeen aangenomen dat hij rond 1287 te Gent geboren werd. Hij werd midden een volksoproer in 1345 vermoord. De historische betekenis van deze man kan moeilijk overschat worden : hij probeerde immers het leen Vlaanderen dat van de Franse kroon afhing buiten de tweestrijd Frankrijk-Engeland te houden ten bate van de Vlaamse en Gentse nijverheid.

Gent huldigde hem in 1863 met een monumentaal standbeeld, het oudste van de stad. Ook werd hem een straatnaambord toegekend.

Te Gent werd op 26 juli 1856 Edward Camille Anseele geboren. Deze man werd voor Gent dé voorman van de socialistische arbeidersbeweging. Hij stichtte het dagblad "Vooruit", was volksvertegenwoordiger, minister, schepen van Gent en waarnemend burgemeester tijdens het slot van wereldoorlog I. In 1949 werd de stichting Anseele rijkelijk bedacht met vier postzegels : Het monument van Anseele aan het Koning Albertpark, gebeeldhouwd door Jozef Cantré. (44/1949) Het werd in 1948 onthuld en onmiddellijk hadden de Gentenaars hun ideetje over de richting van de hand en van de rug van de leider.

Op deze zegel (45/1949) overschouwt vader Anseele, zoals hij populair genoemd wordt, de Gentse torenrij. Alhoewel hij minister van P.T.T. was ontbreekt het postgebouw !

Twee Gentse leiders op één zegel (46/1949) Het standbeeld van Jacob van Artevelde is 4,70 m hoog en staat op een voetstuk van 6,50 m. Nogmaals het standbeeld van Anseele. (47/1949) Het beeld is 5 m hoog en blijft dus, totaal gezien, toch nog onder Jacob's beeld. In 1971 moest het beeld even uitwijken voor de uitlopers van de E3 autosnelweg.

Al deze zegels werden nog eens op een velletje uitgegeven en enkele waarden werden later met opdruk-voorafstempeling nog eens uitgebracht. In 1956 werd het eeuwfeest van Anseele's geboorte o.m. herdacht door de uitgave van deze zegel (48/1956) Te Gent bestaat ook een Edward Anseeleplein.

In de reeks Belgische letterkundigen van 1952 vindt men ook de beeltenis van Maurice Maeterlinck (49/1952).

Hij werd te Gent geboren in 1862, waar hij zijn jeugd doorbracht. Als franstalig toneelschrijver, essayist en dichter verwierf hij zich veel roem en bekendheid. Overbekend is zijn "Pelléas et Mélisande". Het toppunt in zijn loopbaan was de verwerving van de Nobelprijs voor letterkunde welke hem in 1911 werd toegekend. Sinds 1897 verbleef Maeterlinck

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

in hoofdzaak te Nice-Frankrijk waar hij in 1949 overleed.

Sinds 1976 werd in het museum Vanderhaegen een zgn. kabinet Maurice Maeterlinck geopend. Het bezit een schat aan documenten, handschriften, persoonlijke bezittingen van de auteur, enz. Gent bezorgde hem een straatnaam en in de Peperstraat wijst een gedenkplaat zijn geboortehuis aan. Enkele jaren geleden hield een populair T.V. programma een korte enquête in de Gentse Veldstraat. De voornaamste vraag die gesteld werd was deze : Wie was Baekeland ? Een deel ondervraagden kon niet antwoorden, een ander deel gaf een verwarde uitleg over rovers en Brugge en andere gekke antwoorden. Natuurlijk weten alle Gentenaars dat Leo Hendrik Baekeland te Gent geboren in 1863, belangrijke uitvindingen deed. (50/1955) Niemand is sant in eigen land en na zeer vruchtbare studies aan de Gentse Nijverheidsschool en de Universiteit week hij definitief uit naar de Verenigde Staten. Hij ontdekte daar als zelfstandig chemicus o.a. het velox fotopapier dat door de Eastman-Kodak werd gecommmercialiseerd.

Rond 1909 ontdekt hij het bakeliet en legde dé basis voor de wereldindustrie van kunststoffen.

Het woord bakeliet verenigt een deel van zijn naam en het woord lithos, dat steen betekent.

Deze zegel behoort tot een reeks getiteld "uitvinders" en dateert van 1955. Te Gent brengt een straatnaam zijn bestaan in herinnering.

Emiel Moyson werd in 1838 te Gent geboren, deed er middelbare studies en zelfs één jaar medicijnen aan de RUG (51/1975)

Zo werd hij lid van "t Zal wel gaan". Van hem kent men ook talrijke publicaties. Hij heeft steeds gestreefd naar een samengaan van de Vlaamse Beweging en de Socialistische Arbeidersbeweging.

Zijn grootste streefdoel was de afschaffing van de beruchte wet op de samenspanningen.

Later vestigde hij zich te Brussel en te Luik waar hij in 1868 overleed.

In de deelgemeente St.-Amandsberg werd een laan naar hem genoemd.

André De Cock werd op 12 juli 1880 te Gent-Ledeberg geboren. Zijn beeltenis komt voor op de zegel uitgegeven t.g.v. "De Dag van de Postzegel" (52/1981). Op deze zegel is een drukrol voor zegels afgebeeld.

Voor de stichter en de eerste conservator van het Postmuseum te Brussel wel een originele vondst. De titularis van deze zegel speelde ook op andere terreinen een markante rol. Hij overleed te Gent op 18 juli 1964.

9. En Anderen...

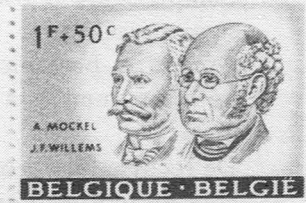
Vijf figuren die op de postzegel werden gebracht, en van wie een belangrijk deel van hun leven en werk met Gent verbonden is - zonder er geboren te zijn - worden thans voorgesteld. Er is wel verscheidenheid in :

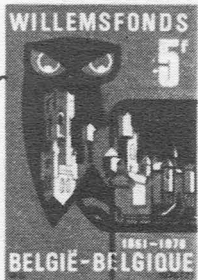
53

54

55

56

57

58

een graaf, een kunstenaar, twee flaminganten en een kanunnik. Filips van de Elzas (53/1947), graaf van Vlaanderen, liet rond 1180 het Gravensteen bouwen op de plaats waar nog vroeger reeds een kasteel moet gestaan hebben. Af en toe hield de graaf verblijf in zijn kasteel, daarom wordt hij hier ook als Gentenaar beschouwd. De zegel stelt de graaf voor zoals hij geschilderd is in de galerij van de senaat.

Sommigen onder de lezers zullen verbaasd zijn Frans Masereel terug te vinden in de rubriek van de niet-te-Gent-geboren-Gentenaars. (54/1972) Inderdaad hij werd geboren te Blankenberge op 31 juli 1889 uit Gentse ouders, die daar met vakantie waren. Na zijn studies aan de Gentse Academie trok hij voor verdere vervolmaking de wijde wereld in om uiteindelijk in Frankrijk neer te strijken. Zijn grote verdienste ligt op het vlak van de houtgraveerkunst, die hij tot een ongekende hoogte opvoerde en a.h.w. een nieuwe dimensie gaf.

Naast het uitwerken van volledige beeldromans toonde hij zich meesterlijk als illustrator bij E. Verhaeren, A. Vermeulen, M. Maeterlinck, e.a. Hij had meerdere onderscheidingen en internationale erkenningen verworven toen hij in 1972 te Nice stierf. Op zijn verzoek werd hij op het Campo Santo te St.-Amandsberg bijgezet, ook prijkt zijn naam op een straatnaambord.

Op het St.-Baafsplein, vlak tegenover de Nederlandse Schouwburg, staat het monument van Jan-Frans Willems, de Vader van de Vlaamse Beweging.

De rechtse figuur op deze zegel (55/1961) uit de kulturele reeks 1961 stelt de te Boechout in 1793 geboren auteur, en flamingant voor. Te Gent was hij de morele leider van de Vlaamse Beweging. Niettegenstaande beledigingen, vervolgingen en broodroof streed hij verder voor de erkenning van het Nederlands als volwaardige taal, voor haar rechten en voor die der Vlamingen. Te Gent verbleef hij in een huis op de Zandberg, waar ook een gedenkplaat werd aangebracht. Jan-Frans Willems stierf in 1846 en werd als eerste Vlaming op het Campo Santo begraven.

Amper vijf jaar later, in 1851, werd het Willemsfonds opgericht, dat oorspronkelijk de ideeën van Willems volgde. Het Willemsfonds is thans een der grote kultuurfondsen van Vlaanderen. In het 125° jaar van het fonds nl. in 1976 werd deze zegel (56/1976) uitgegeven, die naast het kenteken van het fonds, de silhouet weergeeft van historische gebouwen van de drie zustersteden. In het midden bemerkt men Het Gravensteen. Te Gent herinnert ook een straatnaam aan deze Vlaamse voorman.

Op 21 juli 1809 werd Ferdinand Augustijn Snellaert als Frans staatsburger geboren te Kortrijk, waar hij ook zijn humaniorastudies verrichtte. (57/1975) Na de gloriëtijd van Napoleon wordt hij onderdaan van het Nederlandse Koninkrijk en zelfs militaire arts in het Nederlandse leger. De onafhankelijkheidsrevolutie van 1830 maakt hem - beziëld door de Groot-Nederlandse gedachte - tot orangist, wanneer hij in Vlaanderen, meer bepaald in Gent, terugkeert.

In 1835 behaalde hij te Gent aan de Franstalige universiteit zijn diploma van doctor in de geneeskunde, mede onder leiding van de gekende prof. Guislain. In 1838 vat hij een praktijk aan in de St.-Jacobsparochie en dit tot aan zijn dood in 1872. Hij was een groot taalkunstenaar. Gent houdt zijn herinnering in ere door een gedenkplaat aan zijn woon- en sterfhuis aan de Kruideniersstraat, een straatbenaming en een monument op het Campo Santo.

Petrus-Jozef Triest werd in 1760 te Brussel geboren. (58/1962)

Zijn levenswerk zou hij echter in en rond Gent verrichten. De kanunnik - die niet te verwarren is met bisschop Triest uit Beveren - ontpopte zich als stichter en bezieler van meerdere kloosterorden, die zorg zouden

dragen voor de door hem opgerichte ziekenhuizen, weeshuizen, blindeninstituten, enz. Te Gent lagen de activiteiten van de Broeders en Zusters van Liefde, door hem gesticht, hoofdzakelijk in de Bijloke, in de verdwenen abdij Terhagen en in St.-Jan de Deo, waar zij zieken, bejaarden, landlopers, gebrekkigen, enz. verzorgden. De kanunnik werd van 1807 tot 1836 lid van de Gentse Commissie der Godshuizen.

Vereremerkt én door Willem I én door Leopold I stierf de kanunnik in 1836. Te Gent werd hem in 1961 een gedenksteen opgericht in de hovingen van de Bijloke.

10. Varia

In deze rubriek werden zes postzegels samengebracht die in geen enkele andere rubriek onder te brengen zijn. Zij lijken echter zo met Gent verbonden dat zij in een themaverzameling rond deze stad zeker thuishoren. Volgens de historicus De Potter, die op zijn beurt nog andere bronnen vermeldt, dateert het huidige Gentse wapenschild mogelijks van rond 1192. (59/1940) De juiste heraldische beschrijving luidt : van sabel (zwart) beladen met klimmende leeuw van zilver, getongd van keel (rood), gekroond en genageld en hangende om de hals een lint met kruis, alles van goud.

Kort geleden nl. op 1 januari 1977, bij de eerste gemeenteraadszitting na de fusie, werd dit wapen gekozen voor de huidige Gentse omschrijving. De zegel zelf werd uitgegeven in december 1940 in de eerste Winterhulpreeks en hoort thuis in een reeks "Wapenschilden van provinciehoofdsteden".

1827 is een belangrijk jaar voor Gent : toen werd het kanaal Gent-Terneuzen opengesteld. (60/1968) In 1968 - toen deze zegel werd uitgegeven - werd het vernieuwde en tot 60.000 ton aangepaste kanaal opnieuw geopend. Pronkstuk hierbij is de hier afgebeelde Westsluis te Terneuzen. In 1973 werd deze zegel (61/1973) uitgegeven om het Festival van Vlaanderen te propageren. Het festival ontstond te Gent in 1958 in het kader van de manifestaties rond Expo'58. Het jaar nadien greep er een bundeling plaats met het theaterfestival te Antwerpen en de Basilica Concerten te Tongeren.

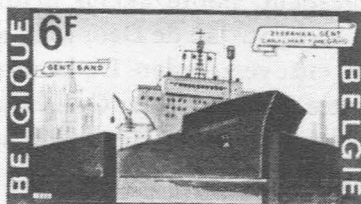
Later voegden Kortrijk, Mechelen e.a. zich daarbij.

Deze zegel (62/1973) zelf ligt te kijk in het museum Meerhem en helpt er samen met enkele instrumenten de herinnering oproepen aan Adolphe, juist gezegd aan Antoine, Joseph Sax. Deze Sax, behoort tot een familie van muziekinstrumentenbouwers. Hijzelf bouwde de eerste tenorsaxofoon. Hij stamde uit Dinant, werkte te Gent in de Lieven Bauwensspinnerij en belandde tenslotte in Parijs.

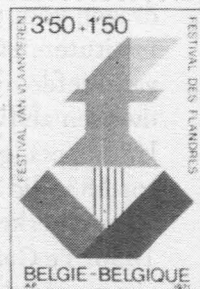
De zegel geeft de beeltenis weer van Sax en van zijn uitvinding.

59

60

61

62

63

64

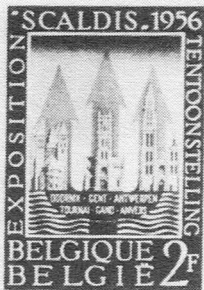
Bij gelegenheid van de internationale postzegeltentoonstelling Thema-Belga, in 1975, verscheen een reeks karakteristieke oude beroepen. Uit het Gentse kwam deze aardappelverkoper. (63/1975) Door het museum voor volkskunde te Gent werd hierbij deze nota meegedeeld : “In de jaren 1890, op zaterdagen, zondagen en kermisdagen, liepen in de volksbuurten van Gent en omstreken, aardappelverkopers rond. In een met houtskool verwarmde kookketel stoomden ze “aardappelen in hun hemd” gaar. Daarbij hadden ze ook een mandje met sprout. Men kon aardappelen met sprout kopen voor een cent.”

De zegel werd, zoals zovele anderen, getekend en gegraveerd door de Gentse kunstenaar Oscar Bonnevalle. Aan zijn werk werd terecht een monografie en een tentoonstelling gewijd, tijdens het voorbije jaar. In 1978 herdacht men met deze zegel (64/1978) het 150 jarig bestaan van het stedelijk onderwijs. Hij stelt de Maagd van Gent voor in de gekende afbeelding. De maagd en de kinderen zijn gekleed zoals gebruikelijk was in de stichtingsjaren, rond 1828, van het stedelijk onderwijs.

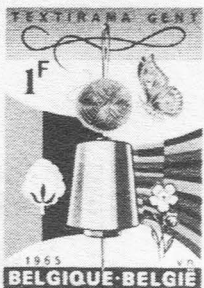
11. Tentoonstellingen

In het commercieel en cultureel leven van de stad Gent zijn grote ten-

65

66

67

68

toonstellingen en allerlei beurzen niet weg te denken.

Naast de reeds vermelde tento rond Keizer Karel zijn nog een viertal zegels te vermelden. De provincie Oost-Vlaanderen organiseerde in 1956 in de aloude St.-Pietersabdij de éénmalige tentoonstelling Scaldis (65/1956)

Het was de eerste tentoonstelling die in de reeds gedeeltelijk gerestaureerde St.-Pietersabdij doorging.

De zegel welke deze tentoonstelling propageerde vertoont in iedere tand van de drietand van de watergod een toren, respectievelijk van Doornik, Gent en Antwerpen. De tento ging immers gelijktijdig door in de drie Scheldesteden. Sinds 1957 heeft in de textielstad Gent de jaarlijks terugkerende internationale vakbeurs "Textirama" plaats. D.i. een vakbeurs voor de textiel- en kledingsindustrie. Op haar terrein is deze vakbeurs tot de belangrijkste van Benelux en Europa gaan behoren, waarnaar vele tienduizenden vaklieden-kopers terugkeren (66/1965)

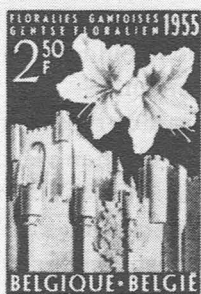
Bij gelegenheid van de 8° uitgave in 1965 werd deze zegel uitgegeven. De laatste tentoonstelling waaraan een postzegel wil herinneren is de "Internationale Jaarbeurs der Vlaanderen" die elk jaar in september gehouden wordt (67/1970)

Onmiddellijk na de tweede wereldoorlog werd de eerste jaarbeurs gehouden, zodat in 1970, jaar waarin deze zegel werd gepubliceerd, het 25° jarig jubileum kon gevierd worden.

Over de grote wereldtentoonstelling 1913 werden geen zegels uitgegeven. In 1973 vierden echter "60 jaar Werkliedensport". De zegel reproduceert de affiche van de "Grote Internationale Feestwedstrijd". (68/1973) welke op de tentoonstelling werd gehouden en hierop ziet men enkele tentoonstellingspaviljoenen afgebeeld.

69

70

71

72

73

74

75

76

77

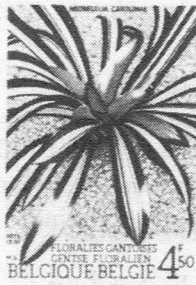
78

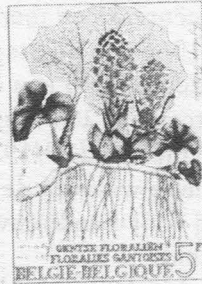
79

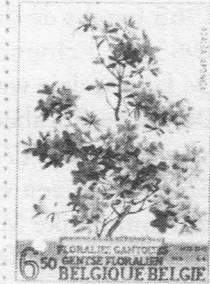
80

81

82

83

84

85

86

Over de tentoonstelling werd in G.T. reeds meermalen gehandeld. Zo vindt men op pagina 58-59 van de jaargang 1978 een hele reeks sluitzegels (geen postzegels !) afgebeeld.

12. De Floralieën

Een laatste rubriek handelt over deze vijfjaarlijkse tentoonstelling die Gent wereldberoemd maakt.

In 1985 zullen te Gent opnieuw en dit voor de 29° maal de floralieën gehouden worden. Reeds zesmaal werden bij gelegenheid van de bloemen-expo een bijzondere reeks van drie zegels uitgegeven.

Het begon in 1955 met drie zegels die telkens de combinatie zijn van de voorstelling van een Gents gebouw en een bloem : Het Rabot (69/1955) het Gravensteen (70/1955) en de drie torens (71/1955)

In 1960 was men aan de tweede floralieënreeks toe met : de azalea (72/1960) de begonia (73/1960) en de bromelia (74/1960)

1965 bracht de derde floralieënreeks en men koos voor de : Vriesia (75/1965) de Echinocactus (76/1965) en de Stapelia (77/1965)

De laatste drie waarden werden ook op een velletje uitgegeven.

De vierde floralieënreeks dateert uit 1970, zij bestaat uit volgende bloemen : Camelia (78/1970) Nymphaea (79/1970) en de Azalea. (80/1970)

En ook dan een verzamelvelletje waarvan de toeslag ten goede kwam aan de Koninklijke Maatschappij voor Landbouw en Plantkunde, die sinds 1809 deze manifestaties inricht.

De vijfde floralieënreeks werd in 1975 gepubliceerd. Zij bestond uit : Neoreglia (81/1975), Petasites (82/1975) en de Azalea Japonica. (83/1975)

De zesde en voorlopig laatste reeks verscheen in 1980, toen hield men het bij bloemstukken : lentebloemen (84/1980), zomerbloemen (85/1980), herfstbloemen (86/1980)

De volgende reeks verschijnt waarschijnlijk in 1985 : Uitkijken !

Foto's J. BLOM

Tekst en Verzameling J. BOMBAY

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE Nr. 96

Op 11 juni 1898 stelde Alfons Van Werveke, in het Vlaams, in de rubriek "Beeldhouwwerken - Park : Oever van de grote vijver - XVIIIe eeuw", een fiche op over

DE LEEUW VAN HET PAKHUIS

Het is geen meesterstuk, dit beeldhouwwerk, dat tot 1897 de gevelspits van het thans gesloopte Pakhuis op de Koornmarkt versierde (1); maar het geeft een denkbeeld van de kunst hier ter stede in het eerste vierde der XVIIIe eeuw, en als zoodanig mag het wel een oogenblik onze aandacht trekken.

Het stelt een gaande leeuw voor, houdende met den rechter voorpoot Gent's wapenschild recht, den witten klimmenden leeuw in een zwart veld. De leeuw meet 2,62 m. x 1,76 m., is gehouwen uit drie blokken witten steen en verguld; het wapenbord, wit en zwart geschilderd, is in een vergulden lijst gevat.

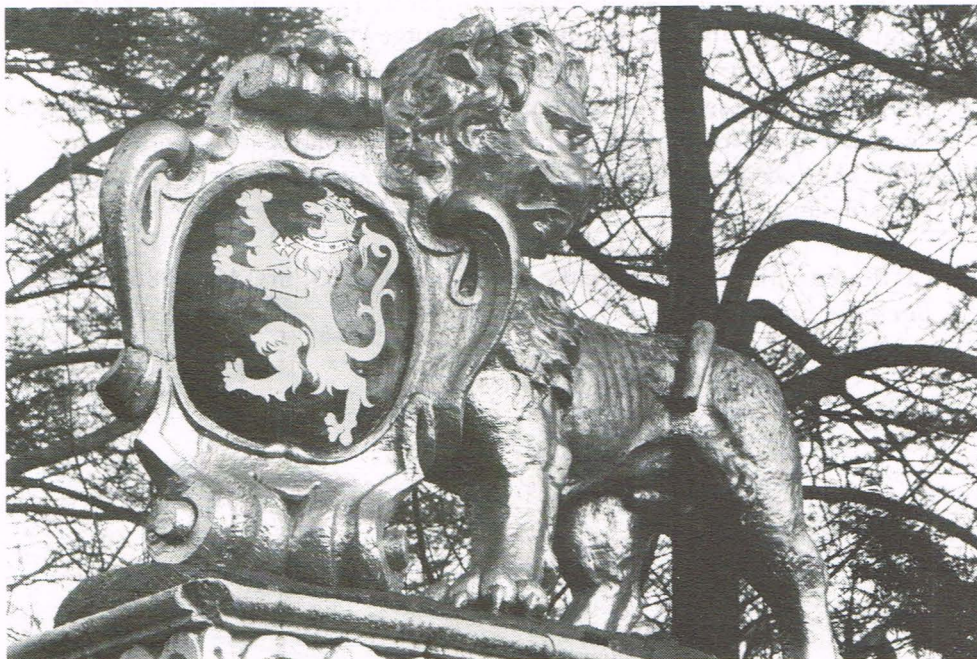
Wij weten stellig, dat de twee vazen, door Hendrik Matthijs gemaakt en geschilderd, en de leeuw reeds vóór 28 November 1722 op het Pakhuis geplaatst waren. De leeuw is het werk van Jakob Vander Crujcen, wien het 46 lb. 13 s. 4 d.g. werd betaald zonder den steen; het schilderen en vergulden werd door Lodewijk Cnudde uitgevoerd ten prijze van 19 lb. 10 sch.gr. Jakob Vander Crujcen kocht de nering van de schilders ten jare 1712 : de Leeuw van het Pakhuis mag dus een werk van zijne jeugd heeten. Tot nu toe zijn wij er niet in gelukt een ander stuk van hem te ontdekken, zoodat het onmogelijk is over de kunstwaarde van den man te oordelen.

Cf. Stadsarchief te Gent. *Reeks 533 bis*; reeks 533, nrs. 184, 185 en 186; *Boek der Schilders*.

(1) *Inventaire archéologique de Gand*, fasc. II, nr. 18.

Afb. 1. Tekening die de fiche illustreerde. (Foto Stadsarchief. Gent.)

Afb. 2. De Leeuw op zijn huidige standplaats aan de grote vijver in het Park. (Foto : Stadsarchief Gent.)

III. DE VAN EYCK'S TE GENT : HUN OEUVRE

Na de bespreking van de biografische gegevens en de verblijfplaatsen van de van Eyck's te Gent besteden we in dit artikel vooral de aandacht aan het oeuvre, dat mogelijk te Gent tot stand kwam.

Door de omvangrijkheid wordt het Lam Gods in dit artikel niet opgenomen.

Het Gentse oeuvre van de Van Eyck's

- Ondanks dat we weten dat Hubert tijdens zijn Gentse periode tal van taferelen schilderde, kunnen we aan hem - buiten het omstrede aandeel in het Lam Gods - geen enkel werk met zekerheid toekennen. Geen enkel schilderij dat op zijn actief werd gezet is volgens mij van zijn hand. De miniaturen in het Turijn-Milanees getijdenboek en de Levensbron, die toegeschreven worden aan Margaretha van Eyck kan gemakkelijk weerlegd worden, daar deze schilderijen dateren uit het midden der 15de eeuw. De vereenzelviging van deze schilderes met de Meester van de Barbara-legende houdt geen steek, daar deze anoniem werkzaam was op het einde der 15de eeuw. De toeschrijving van de Sybillen en de Profeten van het Gentse retabel aan Margaretha van Eyck kan niet bewezen worden.

- Omtrent de activiteiten van Jan van Eyck zijn we zeer goed ingelicht. In het vorig artikel "De van Eyck's te Gent : Hun verblijfplaatsen" werd geopperd dat Jan de panelen van het Lam Gods voltooidde tussen 1430-32. Er bestaat een zeer grote mogelijkheid dat hij deze luiken afwerkte in het huis "De Ekster" in de Gouvernmentstraat te Gent. In dit verband moeten we enige aandacht vestigen aan de mening van Friedländer (nota 9), die meent dat : *"...Jan van Eyck dan het portret tekende van kardinaal Nicolo Albergati (dat diende als voorstudie van het geschilderde portret). Jan van Eyck zal de kardinaal gezien hebben tijdens zijn bezoek aan Gent omstreeks die tijd (1431), als, hij inderdaad werkzaam was aan het Lam Gods. Het is bekend dat Albergati verbleef (in het karthuizerklooster van Rooigem) in deze stad. In alle geval, het portret van de kardinaal kwam tot stand in de periode dat de schilder werkzaam was aan het Gentse retabel. Als we inderdaad nog een staving nodig hebben, dat Jan het portret van Judocus Vijdt schilderde dan kunnen we dit het best doen in vergelijking met het portret van Albergati. Van alle panelen, die geschilderd werden door Jan van Eyck, zijn er geen twee schilderijen, die zo nauw met elkaar verwantschap tonen als de portretten van Vijdt en de kardinaal."*

Inderdaad, trouwens in de vorige eeuw werd het portret van de kardinaal aanzien als een afbeelding van Joos Vijdt. Laten wij deze gedachten-

Foto 1. Getekend portret van Kardinaal Woccolo Albergati. Dresden, Kupf stichkabinett.

gang even omkeren. Men neemt aan dat Filips de Goede zal gevraagd hebben aan Albergati, met wie hij vriendschappelijke betrekkingen had, om zich te laten portretteren door Jan van Eyck. Waarschijnlijk was de kardinaal zo onder de indruk van het portret van Joos Vijdts van het retabel (trouwens wie niet ?), dat hij zich op een gelijkaardige manier heeft willen laten portretteren.

Deze veronderstelling argumenteert opnieuw de mogelijkheid dat Jan het retabel zou afgewerkt hebben in het huis van Vijdts.

Daar de kardinaal maar enkele dagen in onze stad verbleef, was het onmogelijk voor Jan van Eyck om een portret te schilderen. Om die reden tekende hij deze voorstudie waarop hij tal van notities aanbracht.

Deze opschriften werden voor het eerst - gedeeltelijk verkeerd - genoteerd door J. Waele (nota 38), die opmerkte dat deze woorden geschreven zijn in Limburgs dialect. Deze stelling werd na hem door alle critici overgenomen, die daarbij ook de verkeerdelijke tekst publiceerden.

Het juiste opschrift is :

dat hair...ockerachtich grau...

dat ondersten vanden voorhoefde tusschen den ougen sanguyn achtich

boven ten hairwair bleicachtich die wratte puperachtich

den appel van den ouge alre naest den swarten bruyngelachtich jnd omtrent alre naest den witten blauachtich...geelachtich

dat witte ouch geelachtich die nas bruynsanguinachtig

gelijc den kinbac of den wangen die lippen zere witachtich

purper die stoppelen van den barde

wal grijsachtich

die kinne roedachtich

De weerlegging van de identificatie van de geportretteerde met kardinaal Albergati (nota 48) gebaseerd op het feit dat het in tegenspraak is met de ascetische natuur en de grote nederigheid van deze geestelijke, wordt weerlegd (nota 5) met het argument dat Albergati als politicus moeilijk bezwaar kon aantekenen tegen een portrettering, die mogelijks in opdracht van de hertog gebeurde. Toen de kardinaal het altaarstuk in de abdij van St.-Vaas aanschouwde, welke thans zonder enige gegronde basis aan Jacques Daret wordt toegeschreven (60), merkte men op dat "(il) prit grand plaisir a voir la peinture de la dite table.". Wij merken op dat de abt Jan du Clercq zo enthousiast over dit werk was, dat hij het vooraf aan iedereen wilde tonen.

Wat voor ons hier belangrijk is, is het feit dat de tekening hoogstwaarschijnlijk te Gent tot stand kwam. Dat "the painting follows this drawing with great fidelity" (nota 9) is zeker niet juist; we zien duidelijk enige verschillen met het geschilderde portret : de gefixeerde blik, de verlenging van het gezicht en de lichte arcering van de mondhoeken,

waardoor de afgebeelde een afstandelijker en een waardiger uitzicht heeft.

De veronderstelling dat deze tekening een kopie is naar het geschilderde portret kan gemakkelijk verworpen worden, daar zij alle kenmerken vertoont van de onderliggende tekeningen van Jans schilderijen : de brede schaduw door evenwijdige arcering, de zeer nauwkeurige en zeer overdachte weergave. Van Eyck analyseert eerst zijn modellen, doch bij de synthese verliest hij geen enkel detail uit het oog.

Merkwaardig is wel dat we ook in dit werk - zoals ook in de Annunciatie van het Lam Gods - een verwantschap bemerken met het oeuvre van de meester van Flemalle en meer bepaald met diens portret van Robert de Masmines (61).

De werken van de Van Eyck's in Gent

Naast het Lam Gods vermelden we enkele werken van Jan van Eyck of uit diens directe omgeving in Gents privaat bezit.

In de vorige artikels hebben we gewezen op de vermelding van Dhanens (nota 35), die opmerkt dat de "Madonna bij de Fontein" uit het Antwerps museum, dat afkomstig is uit de kerk van Dikkelvenne, mogelijks geschilderd werd in opdracht van Simon Borluut. Verder werden de portretten van Isabella van Portugal en Filips de Goede uit het Gents museum mogelijks als kopieën beschouwd naar verloren geraakte voorstellingen van Jan van Eyck, waarvan het laatste in verband werd gebracht met het portret op "De Geboorte van Christus" in het Groot Vleeshuis te Gent (62). Karel van Mander (nota 15) vermeldt dat Lucas de Heere (1534-1584) "een klein vrouwenportret met een landschap er achter, dat maar gedoodverfd was" bezat, dat thans soms in verband wordt gebracht met de H. Barbara in het Antwerps Museum voor Schone Kunsten. Dezelfde auteur haalt eveneens aan, dat in de Gentse St.-Jacobskerk "ook een glasvenster was, voorstellende een heel mooie Kruisafname, maar ik (van Mander) verkeer in twijfel of de tekening van Van der Goes, dan wel van Jan van Eyck was". Het zou uitzonderlijk zijn indien het ontwerp van de hand was van Jan, daar deze schilder zich weinig heeft ingelaten met passietaferelen. Deze dramatische scènes vonden met Van der Weyden een ingang of hebben wij hier te maken met de voorstelling van Jan, waarop volgens De Bruyn (nota 39) Petrus Christus en de meester van het Turijn-Milanees getijdenboek zich op inspireerde. Filip Spruyt vermeldt in zijn inventaris van kunstwerken in openbaar en privaat bezit te Gent (ca. 1789-1791) (63) enkele werken in verband met één der Van Eyck's. In de bidplaats van het klooster van St.-Joris van de orde van St.-Augustinus zag hij een schilderij "De triomphe van St.-Joris", dat geschilderd was in de stijl van Jan van Eyck. Spruyt bedoelde hier

Foto 2. De Madonna in de kerk. Gent, privé-bezit. (Foto stadsarchief Gent).

waarschijnlijk dat het werk geschilderd was door een Vlaams primitief en niet bepaald door een epigoon van Van Eyck. In de abdij der Bernardines, genaamd De Terhaegen hing een triptiek met als voorstelling "De Madonna met kind en engelen" in aanbidding door "De schenkers en hun patroonsheiligen. In gesloten toestand toonde het drieluik "Een Boodschap". Volgens Spruyt was mogelijks Jan of Albert (Lambert,? Hubert ?) van Eyck er de auteur van, doch wij weten niet meer waarop de schrijver zich baseerde voor deze toeschrijving.

Een tekening met als voorstelling "Het portret van een jong meisje" in een Gentse verzameling werd vroeger toen deze nog berustte in de verzamelingen H. Hamal en De Backer toegeschreven aan Jan van Eyck en de geportretteerde werd geïdentificeerd met Jacoba van Beieren. De stijl van deze figuur roept volledig de slanke en fijne figuren met een versterkte blik voor de ogen. We mogen het werk ca. 1475 dateren (64). In Gentse verzamelingen bevindt zich sinds 1914 een getekende kopie naar "De Madonna in de kerk" van Van Eyck. (65).

Deze tekening bevond zich in 1882 in de Londense verzameling Robinson, waarna ze in 1896 overging in de collectie Sylva. In 1923 werd deze tekening tentoongesteld in de Cercle Artistique et Littéraire te Gent (66). Merkwaardig is dat deze tekening gelijkenissen vertoont met de Diptiek van Christiaan de Hondt van de Meester van 1499 (nota 65), die afwijken van het Berlijnse origineel : de juwelen op het kled van de Madonna, de centrale plaatsing van het beeld boven het zijportaal, de plaatsing van de rechterhand van het kind (vingertjes), het grotere aantal luchtbogen in de rondgang, de zin voor detaillering, enz. Deze tekening is echter geen kopie naar het werk van de Meester van 1499, daar er te grote verschillen zijn, die we wel aantreffen op het Berlijnse schilderij : het paneeltje op de tweede pilaar, het weg laten van het bloemstuk vooraan. Door de onderlinge verschillen en verwantschappen ben ik geneigd te aanvaarden dat het werk van de meester van 1499 en deze tekening geen kopieën zijn naar het Berlijns origineel, maar naar een verloren geraakte replek.

Doch laten we eerst deze vrij belangrijke tekening nader beschouwen.

De gekroonde Madonna met kind staat in een schip van een kerk, waarvan de afscheiding tussen het later gebouwde koor voorzien is van beeldhouwwerk (67). De wanverhouding tussen de Madonna en de kerk wordt ikonografisch verklaard, daar men O.-L.-Vrouw dikwijls vereenzelvigd met de kerk (68), maar het is tevens kenmerkend dat van Eyck zijn figuren veel te groot afbeeldt ten opzichte van de interieurs.

Men heeft hier ook getracht de kerk te identificeren (69). Opvallend is dat de kunstenaar de ruimte schuin heeft weergegeven, terwijl van Eyck zijn interieurs frontaal afbeeldt (70). Het oversneden binnenzicht toont verwantschappen met een getekende "Annunciatie" in Eyckiaanse stijl,

die door haar archaisch karakter van half binnen- en half buitenzicht nog volledig wortelt in de hoog-gotische traditie, zoals we o.m. aantreffen in de Norfolktriptiek (nota 71).

Het binnenzicht van de kerk herinnert aan de beschrijving van Jan van Eyck's verloren geraakte Lomellini-triptiek (nota 39), waarvan volgens Dhanens (nota 35) de "Annunciatie in Aix" mogelijks een vrije interpretatie naar is (?). Dit interieur kan ook vergeleken worden met de "Annunciatie" te Washington, die volgens mij ten onrechte aan Jan van Eyck wordt toegeschreven (72). Het binnenzicht van de kerk diende ook als voorbeeld voor de "Dodennis" in het Turiijn-Milanees gebedenboek (nota 21) en misschien inspireerde Rogier van der Weyden zich op deze voorstelling voor zijn "Zeven Sacramenten" in het Antwerps museum.

De engelen in het koor worden in verband gebracht met deze aan het graf van St.-Lambertus in de verdwenen Luikse hoofdkerk (nota 67). Het originele werk, dat een linkerluik was van een diptiek (= tweeluik) wordt door sommige critici beschouwd als een bijzonder vroeg-werk van Jan (73), terwijl anderen het op het actief plaatsen van Hubert van Eyck (nota's 21, 22, 23). Toen het werkje naast de luiken van het Lam Gods in het Berlijnse museum hing, beschouwde men het als een kopie (74). Opmerkelijk is dat Dhanens (nota 35) het origineel dateert op het einde van Jans carrière in vergelijking met de "Madonna bij de fontein" en het Dresdener reisaltaartje". Ondanks dat dit werkje een juiste weergave van het centraal-perspektief vertoont verwerp ik deze stelling, daar "De Madonna in de kerk" niet zo uitgesproken renaissancistische kenmerken heeft als de twee hoger vermelde schilderijen (75).

Enkele elementen pleiten ervoor dat het origineel van de hand is van Hubert : de archaische architectuur die in verband wordt gebracht met de Tongerse O.-L.-Vrouwkerk; de ronde vormgeving bovenaan het paneel zoals bij het Lam Gods; de feeachtige uitstraling van de maagd, welke in tegenstelling is met Jans meisjesachtige uitdrukkingen en die we merkwaardig genoeg terug vinden in één der typologieën in de groep van de H. Vrouwen op het Lam Gods, die geschilderd werden door de oudste van Eyck. Een doorslaggevend element om dit werk niet aan Hubert toe te schrijven, maar aan Jan is de typische Latijnse opschriften op de vernielde lijst : "*Mater hec est filia pater hi(c) est natus quis avdivit talia devus homo*".

Dit wijst er grotendeels op, dat we hier te maken hebben met een jeugdwerk van Jan in de stijl van Hubert van Eyck.

Als laatste vermelden we het schilderij in de verz. Mrs. M.T. Weld-Bundell en kolonel J.W. Weld (Ince Bundell Hall) met als voorstelling "De Madonna met kind en musicerende engelen tussen de HH. Lodewijk en Margaretha", waarvan de H. Maagd en het kind verwantschap vertonen

met Jans "Madonna met Kanunnik Van der Paele" en dat afkomstig is uit de abdij van Drongen. Het werk dateert uit de eerste helft van de 16de e. en werd vroeger beschouwd, eerst als een werk van Jan Gossaert en later als Frans werk (76). Hulin de Loo schreef het toe aan een onbekende Vlaamse meester (77). Friedländer (nota 9) neemt hier geen stelling in. Wel vermeld hij dat de Heiligen werkelijk de H. Lodewijk en de H. Margaretha voorstellen, onder de gelaatstrekken van schenkers. Op een kopie van deze twee figuren door Antonio de Succa werden de namen van deze twee heiligen doorstreept en vervangen door "Louis XI roy de France" en "Charlotte de Savoye mère de Charles VIII... la 2e femme de Louis XI.". Bruyn (nota 39) beschouwt dit werk als Gents in navolging van Gerard David (-Horenbout). Persoonlijk kan ik moeilijk dit werk als "zuiver" Gents gaan beschouwen, daar men inderdaad een duidelijke Franse invloed ziet in dit schilderij. Waarschijnlijk hebben we hier te maken met een Franse meester die werkzaam was in de Zuidelijke Nederlanden en die mogelijks - zoals Jan Gossaert - een tijdlang gewerkt heeft in het atelier van Gerard Horenbout.

Rudy VAN ELSLANDE
Leraar aan het Stedelijk Secundair Kunstinstituut

NOTA'S

De nota's 1 t.e.m. 59 werden gepubliceerd bij de voorafgaande hoofdstukken. Gelieve hiervoor te raadplegen : Rudy van Elslande : De van Eyck's te Gent in : Ghendtsche Tydinghen, 12de jg., Nr. 3, Gent 1983, blz. 151-165; en Rudy van Elslande : II De van Eyck's te Gent : Hun verblijfplaatsen; in Ghendtsche Tydinghen, 12de jg., Nr. 5, Gent 1983, blz. 268

60. *Hulin de Loo* (De l'identité de certains Maitres Anonymes, Gent, 1902, blz. 25-37) identificeerde de meester van Flémalle met Jacques Daret. Daarna herzag de schrijver zijn mening en vereenzelvigde de meester van Flémalle met Robert Campin. De reden hiervoor was dat Hulin de Loo originele schilderijen van Daret wist aan te duiden (An authentic work by Jacques Daret, painted in 1434, overdr. uit Burlington Magazine, Vol. 15, p. 202-205; Vol. 19 p. 218 e.v.), die geschilderd werden in opdracht van Jan du Clercq, die abt was van de abdij van St.-Vaas van 1428 tot 1462. Als bewijsvoering haalde hij 3 documenten aan. Deze documenten bevestigen dat inderdaad deze werken afkomstig zijn uit de abdij van St.-Vaas en dat ze in 1434 geschilderd werden, doch geen enkel document noemt de naam van de schilder. Daar Jacques Daret in 1441 kartoens maakte voor een tapijt met als voorstelling "De Verrijzenis" en in 1452 een altaar schilderde voor Jan du Clercq nam Hulin de Loo zonder meer aan dat dezelfde schilder het altaar van 1434 maalde. Zonder enige bewijsvoering merkt hij op dat Maurice Houtart, die het leven beschreef van Daret, en volgens wie Daret tussen 1433-36 in Doornik verbleef, niets afwist van Darets verblijf in 1434-35 te Atrecht. Als we de rekeningen van Daret vergelijken, dan valt tevens

op dat Daret een veel te laag bedrag ontving voor deze opdracht (1434). Door de stijlverwantschappen van deze panelen (1434) met het oeuvre van de meester van Flémalle nam Hulin direkt aan dat Campin, de leermeester van Daret, te identificeren was met deze anoniem.

61. Berlijn-Dahlem, Staatlichen Museen, kopie : Castagnola, Schloss Rohoncz Foundation (Baron Thyssen-Bornemisza).
62. *van Elslande Rudy*, De Geboorte van Christus in het Groot Vleeshuis, in : Ghendtsche Tydinghen, 11de jg. Gent 1982, blz. 99-108.
63. *E. Duverger*, Filip Spruyt en zijn inventaris van kunstwerken in openbaar en privaats bezit te Gent (ca. 1789-1791), in : *Gentse Bijdragen*, dl. XIX, Gent 1961-1966, blz. 151-239.
64. Pentekening, 21 x 8,5 cm.; *P. Eeckhout*, Schilderijen uit Gentse verzamelingen, (cat.) Gent 1953, blz. 10, afb. II.
65. Berlijn-Dahlem, Staatlichen Museen. Het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen bewaart een diptiek van de Meester van 1499, waarvan het linkerluik een kopie is naar het Berlijns origineel. Men veronderstelt dat de schilder volledig het tweeluik van Van Eyck gekopieërd heeft met uitzondering van het portret van de schenker Christiaan de Hondt. Wij hebben redenen om dit niet te aanvaarden (zie verder). Een kopie door Jan Gossaert wordt bewaard in de Galleria Doria te Rome. Bij de kopie in de verz. Banzà de Rodriguez te Madrid is deze Madonna centraal geplaatst. Verder vermelden we een getekende kopie uit de oud-verzameling L. Paar, die te Wenen op 21 nov. 1896 geveild werd. Friedländer (nota 9) vermeldt verkeerdelijk dat de Gentse tekening en de tekening uit de collectie L. Paar dezelfde is.
66. Pentekening 44 x 22,5 cm. L. Kaemmerer, nota 2, blz. 78, afb. 60, *Classici dell'Arte*, nota 22, nr. 4, F. De Smet (?), *Exposition d'art ancien organisée par "Gand artistique" au Cercle artistique et littéraire de Gand* (21 oct.-1 nov. 1923), in : *Gand Artistique*, 2de jg., speciaal nummer, Gent 1 okt. 1923, blz. 241, nr. 93. (zie ook idibem nr. 76/6).
67. Een beeldje van de Madonna met kind in een altaarnis; een hoogrelief met de Annunciatie op het fronton en de Kroning van Maria ernaast.
68. *E. Panofsky*, *Early Netherlandish Painting, Its origins and character*, Vol I, New-York, Hagerstown, San Francisco, Londen, 1953, blz. 145.
69. a) *F. van Ertborn*, *Catalogue de la collection de monsieur le chevalier Florent van Ertborn gouverneur de la province d'Utrecht (M.S.L.)*, Koninklijk Museum voor Schone Kunsten, Antwerpen, blz. 27 nr. 15 vereenzelvigde deze kerkruijtte met deze van O.-L.-Vrouwkerk te Brugge; b) *R. Lemaire*, *De Madonna in de Kerk uit het Berlijns Museum*, in : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, Klasse der Schone Kunsten*, XII, Brussel, 1950, nr. 2 identificeerde het gebouw met de Gentse St.-Baafskathedraal; wat weerlegd werd door *F. De Smidt*, *Een XVde e. kerkinterieur*, in : *Gentse Bijdragen*, dl. XVII, 1957-8, blz. 75-84; c) J. Lejeune, *Les Van Eyck, Peintres de Liège et de sa cathédrale*, Luik 1956 dacht dat we hier een zicht hadden in de verdwenen St.-Lambertuskerk te Luik; Bruyn (nota 39) verwerpt deze identificatie en merkt op dat kerken met binnewaartse doorgangen enkel aangetroffen worden in de Noorderlijke streken van de Nederlanden, o.a. in de O.-L.-Vrouwkerk te Tongeren; en in Bourgondië, o.m. in de kathedraal te Auxerre. Dhanens aanvaardt deze stelling (nota 35).
70. De architectuur kon zich mogelijks uitstrekken op het andere luik van de diptiek, zoals we merken bij "De Annunciatie" in het Prado te Madrid uit de epigonie

van de meester van Flémalle en bij "Het Huwelijk van de H. Maagd" in de Antwerpse kathedraal uit de navolging van Van der Weyden, waar men een zicht heeft op de buitenarchitectuur naast de oversneden kerkruinte.

71. Herzog August Bibliothek, cod. Guelf 210, Extravag., Wolfenbüttel. *Hildegard Zimmermann*, Eine Silbestiftzeichnung Jan van Eyck..., in : Jahrbuch der Königlich preussischen Kunstsam., XXXVI, 1915, 215 e.v. schreef deze tekening toe aan Jan van Eyck, wat aanvaard werd door Friedländer, nota 9, blz. 74, doch niet aanvaard werd door Tolnay (o.c.) en Baldass (o.c.). E. Panofsky denkt door de opstelling van de figuren i.v.m. de annunciatie van Aix, dat we hier te maken hebben met een Frans werk (nota 66)
Bruyn (nota 39) verwerpt deze stelling daar men de met 4 passen doorboogde luchtbogen niet in Frankrijk en in de Nederlanden aantreft, maar o.m. in het Westen van Duitsland, o.a. in het koor van de Dom van Keulen. De opstelling van de personages vinden wij reeds vrij vroeg terug in de Zuidelijke Nederlanden, o.a. in de Norfolktriptiek die bewaard wordt in het Museum Boymans-van Beuningen te Rotterdam. Bruyn schrijft deze tekening toe aan de Meester van de New-Yorkse gerechtigheidsdiptiek en vraagt zich af of deze meester enig contact had met Keulen.
72. Dit werk wordt algemeen aanvaard toegeschreven aan Jan van Eyck. Persoonlijk kan ik mij daar niet met inlaten. Wij weten dat van Eyck een creatieve geest had voor het ontwerpen van stoffen, juwelen, architecturen, enz. De mantel van de engel herinnert aan één der gewaden van de Zingende Engelen op het Lam Gods. De houding van de hand van de engel treffen we aan in deze van de engel van de Annunciatie op hetzelfde retabel, waarvan ook de kompositie en het opschrift gelijkaardig is. De vleugels van de engel zijn gekopieërd naar het voorbeeld op het Dresdener-altaar. De vlakke en hoekige plooienvan van het gewaad van Maria doet zeker niet aan van Eyck denken. De kleurengamma's zijn verschillend van Jans palet. De overdaad in de vormtaal van de architectuur wijkt af van de Eyckiaanse stijl, alsook de gefiguurde vloer. De beweging en vooral de lach van de engel vindt men in geen enkel werk van Jan. De gebarentaal van de handen van de Maagd is eerder kenmerkend voor Van der Weyden. (Miraflores-altaar), de Meester van de Gentse Calvarietriptiek en Hugo van der Goes (Weense diptiek), dan voor van Eyck. Deze Annunciatie gaat terug op eenzelfde ateliermodel als één der miniatures in het Llangattock-Getijdenboek en niet op "De Lomellinitriptiek", waarvan het hoofd van St.-Jan Baptist op "De Madonna met Heiligen in de kerk" (Amsterdam, verz. E. Poehl) wel aan de beschrijving herinnert.
De moeilijke ikonografie van deze Annunciatie verwijzen naar het Bourgondische hof, m.a.w. direct naar Jan van Eyck. Mogelijks hebben we hier te maken met een werk van een prakticiën naar een ontwerp van Van Eyck.
73. a) G. Schnaase, Geschichte der bildenden Künste im 15 Jahrh., Stuttgart, 1879
b) H. Beenken, nota 2; c) Baldass, Jan van Eyck, Londen 1952; d) Panofsky E., Early Netherlandish Painting, its origins and character, New-York, Hagerstown, San Francisco, London, 1947-8; e) M. Conway, The van Eycks and their followers, Londen 1921; f) K. Voll, Die Werke des Jan van Eyck. Eine kritische Studie, Straatsburg 1900.
74. a) Crowe & Cavalcaselle, Early Flemish Painters Londen, 1872; b) H. Fierens-Gevaert, Etudes sur l'art flamand, La Renaissance sept. ... Brussel, 1905.
75. In vergelijking met de fontein op het Lam Gods, springt deze op 'De Madonna bij de fontein' (Antwerpen, Museum voor Schone Kunsten) als ware uit het

beeldvlak, door de verkorting van het bekken en het doorsneden segment van de tegeltjes. Deze dieptewerking en trompe-l'oeil is kenmerkend voor het latere werk van Jan.

Het Dresdener-Reisaltaartje (Dresden, Gemäldegalerie) toont duidelijke verwantschappen met het latere werk van Jan van Eyck zoals met "De kanunnik Van der Paele voor de H. Maagd" (kompositie) en "De Madonna met kanselier Rolin" (Juwelen).

76. In de inventaris van de verz. Bundell in 1800 wordt het toegeschreven aan Gossaert, in 1906 wordt het in de Guildhall te Londen onder nr. 60 opnieuw als Gossaert tentoongesteld. Waagen (1857) beschouwde het als een Frans werk (vgl. *J. Weale*, *Netherlandish Art at the Guildhall*, *Burlington Magazine*, IX, 1906, blz 331).
77. *G. Hulin de Loo*, *Onbekende Vlaamse meester' overdruk uit : Bulletin de la classe des beaux arts de l'académie royale de Belgique*. XIV. 1931-32, nr. 6. blz. 66, ibidem, *Pantheon*, XI, 1933, blz. 137; vgl. Londen, (tent.) *Royal Academy of Arts*, 1932, nr. 50a en 1953-54, nr. 71. Deze stelling werd bijgetreden in de "Ince Blundell Hall Catalogue" (nr 190) en in de tentoonstelling "Vlaamse kunst uit Brits Bezit" aug.-sept. 1956 in het sted. museum Groeninge te Brugge, (cat.) nr. 30, afb. 22.

ONZE GENTSE KEUKENRUBRIEK (Vervolg)

GESTOOFD KONIJNTJE MET PRUIMKENS

Geen echte Gentse familie, geen ware Gentse Sossiteit of men heeft gezamenlijk bij een feestelijke gelegenheid een konijntje opgepeuzeld. Het konijntje gestroopt en opgesteven, wordt door een vaardige hand netjes in passende stukken gesneden. Deze stukken worden nu in de kastrol lichtkens gebruid in de boter waarbij een beetje suiker is gevoegd. Nu voegt men 2 à 3 zeer fijn gesneden ajunnen, een laurierblad, peper en zout en wat water er aan toe.

Nu nog wat tarwebloem over het geheel gestrooid, het deksel goed gesloten en een anderhalfuur laten stoven op een zacht vuur. Op het deksel giet men van tijd tot tijd wat water dat in de kastrol dringt en het aanbaken belet.

Voor het opdienen voegt men er nu, om een lekkere saus te bekomen, een glas rode wijn aan toe, ook een soeplepel azijn waar dragon werd ingekookt en een heel klein snuifje kleursel.

Men vergeet vooral niet heel goed midden de schotel de twee halve koppen te leggen. Het zijn zeer gegeerde stukken en het zal beletten dat men

in een volksmilieu het konijntje onthaalt op een algemeen "miauw".

GESTOOFDE PRUIMEN

Men koopt gedroogde pruimen en zet die, liefst daags te voren, te week in wat lauw water, zodat het rimpelig vel stilaan door de uitgezwollen pruimen weer glad begint te worden.

De pruimen worden dan in een beetje water met een weinig suiker op een licht vuurken te stoven gesteld tot zij gaar komen. Bij een mals konijntje worden zij een fijn aanvulsel. Men vervangt ze ook echter dikwijls door appelmoes of appelspijs.

Bij het gestoofd konijntje en de pruimen past natuurlijk de gekookte bloemige aardappel.

Voor het dessert besloot men af te zien van alle taarterij en ander gebak. Men zou alleen laten proeven van de twee specialiteiten die Oude Keukenpiet op voorhand zou gereed maken voor de bezoeken van familie en kennissen met de feestdagen, namelijk : marsepein en speculoos, want, zoals die door hem worden gemaakt kan men die nergens kopen.

MARSEPEIN

Men neemt 250 grammen zoete en tien grammen bittere amandels. Men laat die een tijd weken en overgiet ze een paar maal met kokend water zodat zij gemakkelijk kunnen gepeld worden.

Gepeld worden zij nu in een speciaal molentje doorgedraaid (een lastig werkje) en men neemt evenveel fijn suiker dat nog eerst door een fijn zeef is gewreven. Men mengt nu amandels en suiker goed dooreen en bewerkt ze zo mogelijk in een mortier. Het mengsel wordt nu op een plank verder bewerkt met een eiwit en nog een 50 grammen fijn suiker en men doet er wat rozenwater bij. (Hier haalt op dit ogenblik Moetje hovaardig een flesje Rozenwater uit Bulgarije voor dedag dat zij jaren geleden in een tentoonstelling heeft gekocht).

Als het mengsel nu goed bewerkt is wordt een groot gedeelte van het deeg goed op de plank uitgespreid, in lange repen en daarna in langwerpige klompjes gesneden die op ouwels worden geplaatst. Met een vork worden nu op de klompjes tekeningen gemaakt, nog wat fijne suiker opgestrooid en het geheel gaat in een zachte oven. De klompjes marsepein komen er lichtjes gebruid uit.

Het ander overgehouden gedeelte van het deeg gaat niet in de oven, maar wordt in bollen gedraaid en over en weer gerold in geraspte chocolade ofwel in cacao, wat er dan zozegde patatterkens van maakt. Een stukje amandel hier of daar ingestoken moet dan een kiemende aardappel verbeelden.

Nota van R.V. : Men kan de gepelde en gemalen amandelen, zelfs gereed

met suiker gemengd in de handel gemakkelijk kopen, wat veel werk en krachtinspanning uitspaart.

SPECULOOS

In een mortier mengt men zeer goed 300 grammen bruine suiker met evenveel boter, en ook 2 grammen kaneel en 2 grammen sodabicarbonaat worden er aan toegevoegd. Dan wordt het deeg verder met de handen gekneet met toevoeging van 500 grammen bloem en twee deciliter water. Als het mengsel klaar is komen de speculoosvormen voor de dag. De vader van Keukenpiet was namelijk in de Zaadstege een der laatste vormen-snijders met de hand van sierlijke houten vormen.

Deze vormen worden nu omgekeerd op een warme en goed geboterde ovenplaats gelegd en in een heete oven gestoken. De lekkere krakende speculoosventen komen gemakkelijk uit de vormen, en stilaan gekoeld gaan ze als prachtlekkernij ter bewaring in een blikken doos.

Dit menu kreeg de algemene instemming. Er was geen vuiltje aan de lucht. Plots echter stond broere Cies recht en zei met een air van kèskejevous : “En ik zal de tafel zetten en gij zult nen keer zien hoe het zit met de samalviever van Aloïs; een fijn goed gestreken tafelkleed, schone witte servetten geplooid bovenop de borden gelegd in het midden een kanten chemin de table waarop een vaas of ons schoon middenstuk met bloemen. Ons schoon servies met om te beginnen twee bordjes op elkaar; onze kristallen glazen aan de bovenkant van de borden schoon op een

rijtje; rechts van de borden vork en mes op een messenligger ofwel plat omgekeerd zonder messenlegger; links, rechts ofwel naar de laatste mode omgekeerd de lepel en lepeltjes. Op het servet een broodje of een bloem. Op tafel het stel peper, zout, mostaard, olie en azijn. De flessen op glazen of metalen schaaltes. Tussenin wat licht groen”. Met wijdopen ogen stonden wij hem te begapen. Wat gaat er in die kerel om ? Zou Amor daar ook aan het werken zijn ?

R.V.K.

(Wordt vervolgd)

GENT IN 1881

7 januari : Ridder J.B. de Ghellinxk d'Elseghem, voorzitter van de Katholieke Vereniging van het arrondissement Gent en voorzitter van de conferentie van de H. Vincentius, is overleden. Hij wordt opgevolgd als voorzitter van de Katholieke Vereniging door Solvijns.

16 januari : In 1881 verschenen te Gent drie nieuwe weekbladen. Half januari verscheen het eerste nummer van La Liberté. Stichter, eigenaar, uitgever, drukker en hoofdredacteur was Lodewijk De Vriese. Het was een liberaal strijdblad. Het werd verkocht aan tien centimes per nummer. Half april verscheen het laatste nummer van het socialistisch weekblad De Volkwil. De week daarop verscheen De Toekomst, orgaan der Belgische Socialistische Arbeiderspartij. Hoofdredacteur was Edward Anseele. Het werd verkocht aan vijf centimes per nummer. Het weekblad verscheen tot in 1889. We denken, dat de inhoud weinig belangstelling kon wekken en het zakencijfer was deficitair.

Half augustus verscheen een derde weekblad : Gazetje voor iedereen. Eigenaar, drukker en uitgever was H. Stepman, die woonde in het Oudburg. Het was een katholiek strijdblad.

24 januari : Een verzoekschrift, waarbij de invoering van het algemeen stemrecht gevraagd wordt, wordt niet aanvaard door de gemeenteraad. Aan de Algemeene Maatschappij voor Telefonie in België wordt de toelating verleend te Gent telefoonlijnen te plaatsen. De oprichting ging dus uit van een privé-initiatief. De telefoondraden werden gespannen boven de huizen en vastgemaakt aan hoge houten palen. Later kwamen metalen palen.

5 maart : Het departement van Openbare Werken heeft beslist een werkhuis voor de herstelling van locomotieven en rollend materiaal der spoorwegen te Gentbrugge op te richten. (het arsenaal)

17 maart : Op een meeting in de Parnassus gehouden heeft een spreker de lof gemaakt van de Nihilisten, die de tsaar van Rusland vermoord hebben. De spreker heeft er aan toegevoegd, dat koning Leopold II hetzelfde lot zal ondergaan. Op 19 maart lezen we in de Gazette van Gent : "De heer E. Anseele, letterzetter, schrijft ons dat hij de persoon is van wie men zegt dat tegen hem vervolging zou moeten ingespannen worden om in een meeting in Parnassus gehouden uitgeroepen te hebben, dat koning Leopold hetzelfde lot zal ondergaan als de tsaar van Rusland.

23 maart : De halfvastenmarkt werd druk bezocht door talrijke Duitse, Franse en Engelse kooplieden. Er stonden te koop : 1259 paarden aan een middenprijs van 1700 fr., 221 veulens aan 700 fr. middenprijs, 20

ezels aan gemiddeld 150 fr. Er waren nog 375 wagens en rijtuigen te koop. De heer Jan Rooman, burgemeester te Drongen sedert 2 januari 1831, dus sedert ruim vijftig jaar, is te Drongen overleden.

26 maart : De heer Dierman -Seth, gemeenteraadslid en voorzitter van de Zonder Naam gedurende 23 jaar, is overleden. Hij werd geboren te Gent in 1818. De heer Karel Verbessem zal Dierman-Seth opvolgen als voorzitter van de Zonder Naam.

29 maart : De gemeenteraad keurt de aanleg goed van een straat in de Heirnis, de Eendrachtstraat. Op het plan kan men zien, dat in 1881 de Heirnis nog weideland was met talrijke beken.

12 april : De heer Rodenbach heeft verleden week in de Kunst- en Letterkring enkele van zijn dichtstukken voorgelezen.

18 april : De gemeenteraad keurt de afbraak goed van de wijk Batavia om plaats te maken voor de nieuwe gebouwen van de universiteit.

24 april : Te Gent overleed Désiré Levison, gemeenteraadslid, oud schepen, voorzitter Kamer van Koophandel, ondervoorzitter van de Bank van Vlaanderen. Op de begrafenis werden toespraken gehouden door Dreyfus, groot rabbijn, door Vermandel in naam van de gemeenteraad, door Piccaert voor de Handelskamer en door Prayon-De Pauw voor het consulaire korps.

De wijk Batavia had een oppervlakte van 15.100 M2 en telde 463 woningen.

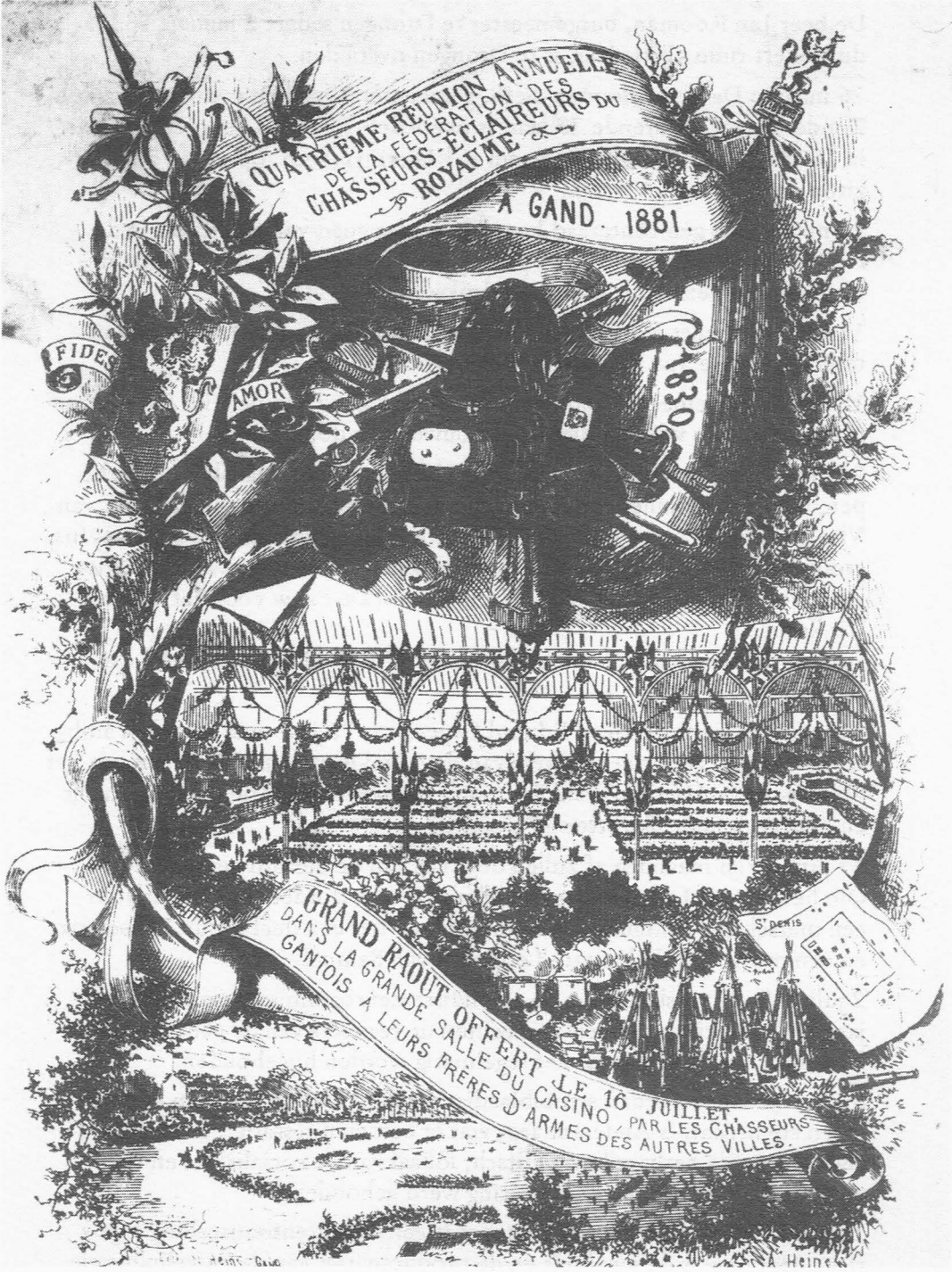
24 mei : Te Gent overleed Eduard Degerickx, 75 jaar oud, stedelijk ambtenaar. Hij was een der stichters van de "Taal is gans het Volk" en van het Willemsfonds. Hij schreef artikels in het Belgisch Museum, De Eendracht en bijdragen in de Gazette van Gent.

17 juni : Van maandag af zullen de aria's van de beiaard veranderen. Om het uur zal Le beau Danube bleu gespeeld worden, om het halfuur een marsch uit Tannhauser en om het kwartier een deel uit de Freischutz en een motief uit de kantate Leopold I van Samuel.

2 juli : Uit de verslagen van de arrondissementcommissarissen voor het jaar 1880 blijkt, dat in veel gemeenten de registers van de geboorten, huwelijken en overlijdens niet regelmatig worden bijgehouden.

6 juli : Te Gent worden strooiblaadjes verspreid ten gunste van het algemeen stemrecht. 's Anderendaags was er een manifestatie : een optocht vertrok van de herberg Den Duitsch, lokaal van de socialisten, en trok naar de Parnassus, waar een meeting werd gehouden.

10 juli : Op het Sint-Pietersplein wordt een zuiveltentoonstelling ingericht. Het doel is de kwaliteit en de productiviteit van de zuivelindustrie

te verbeteren.

17 juli : De telefoon werkt reeds te Gent. Gisteren is ons redactie bureau (Gazette van Gent) in betrekking gesteld met het hoofdbureau van de telefoondienst en met de huizen, die een telefoontoestel hebben laten plaatsen.

22 juli : Stad Gent. Aanbesteding der werken tot afbraak van de Watermolen, Brabantdam.

Gisteren ter gelegenheid van de vijftigste verjaring van de inhuldiging van koning Leopold I was er een feest in de kazerne van het fort. Geheel de dag was er muziek te horen en voor de soldaten werden allerlei spelen ingericht. Elke soldaat kreeg drie pinten bier en een extra maal van worstjes met bloemkool.

27 juli : De nieuwe bank, die te Gent zal opgericht worden, heeft voor 170 000 fr. het huis van de heer Verbeke, koopman, Kouter 3 gekocht om er haar zetel te vestigen. (Bank van Gent)

24 augustus : De oude O.L. Vrouwenbroederskerk in de Lange Steenstraat werd door de stad aangekocht voor een museum voor oudheidkunde. Men verzekert, dat er bevel werd gegeven om de werken aan het station buiten de Kortrijkse Poort onmiddellijk te beginnen.

4 september : De socialisten houden weer een optocht door de stad gevolgd door een meeting in de zaal Parnassus. De Journal de Gand schreef in verband hiermede over Anseele : "Encore très jeune il est doué d'une voix pleine et sonore; la force du tribun perce à travers l'incorrection de son langage". Het onderwerp van de meeting was een protest tegen het koninkdom, tegen de aristocratie en tegen de burgerij.

5 september : Ter gelegenheid van de inhuldiging van het Houtdok brengt de koning een bezoek aan Gent. Er waren 200 buitengewone treinen naar Gent. Een optocht, waarin 230 maatschappijen opstapten, trok van het station naar het Houtdok. Op de plechtigheid waren de ministers Rolin-Jaquemijns, Bara en Saintelette aanwezig. 's Avonds was er een banket in de opera.

6 september : In afwachting van de oprichting van het ontworpen station van Gent-Sint-Pieters zal er aan de bareel op de Kortrijkse steenweg een halte voor reizigers worden ingericht.

Oct. Bruneel en E. Braun publiceren het boek "Le canal de Terneuzen - Gand et ses installations maritimes".

13 september : Men klaagt er over, dat de telefoondienst maar alleen in het centrum werkt. De oorzaak ligt in het feit, dat het plaatsen van de telefoondraden moeilijk en kostelijk is.

6 oktober : Te Gent overleed Hippoliet Metdepenningen. Op de begra-

fenis werden toespraken gehouden door Gilquin voor de balie, d'Elhougne voor de liberale partij, schepen Vermandel voor het gemeentebestuur, De Vylder voor Le Septentrion en Verbaere voor La Concorde. (Teksten : zie Journal de Gand II.10.1881)

Hippoliet Metdepenningen, geboren te Gent in 1799, behaalde in 1818 het diploma van doctor in de rechten aan de pas opgerichte Gentse universiteit. In 1830 werd hij de leider van de orangisten. Hij zetelde in de gemeenteraad van 1830 tot 1848; in 1850 werd hij advocaat van de stad Gent. In 1858 werd hij voorzitter van La Concorde. H. Metdepenningen was ook gedurende vijftig jaar Voorzittend Meester van de Gentse loge Le Septentrion, zeker een uniek feit in de Belgische geschiedenis.

La Flandre Libérale schreef : "Metdepenningen n'a pas été seulement le porte-parole, il a été le chef, l'âme et la tête du parti libéral depuis plus d'un demi siècle. Il avait vu dans l'orangisme la cause de la liberté et s'y était passionnément attaché. Metdepenningen a été l'inspirateur du parti libéral à Gand; c'est lui qui l'a organisé, qui l'a conduit à la victoire".

In 1886 werd zijn standbeeld voor het gerechtshof, werk van beeldhouwer J. Dillens, onthuld. De Metdepenningenstraat werd in 1889 aangelegd.

25 oktober : Die dag werden gemeenteraadsverkiezingen gehouden. Er waren twee lijsten : een liberale lijst en een onvolledige katholieke lijst. Er was zelfs nog een derde lijst van de eigenaars, maar deze lijst behaalde slechts 212 stemmen. De katholieken maakten natuurlijk geen kans. Waarom dan een lijst indienen ? In 1882 worden parlamentsverkiezingen gehouden en weer zal de uitslag van het kiesarrondissement Gent beslissend zijn voor het behoud of de val van het liberaal ministerie Frère-Orban - Van Humbeeck. Voor de katholieke partij is de verkiezing in 1881 dus een soort van voorbereiding en wapenschouw voor de komende parlamentsverkiezingen.

Liberalen

Ie reeks : Callier Alb. (herkozen)		3 591 stemmen
Colson H.	“	3 591
De Bast Cam.	“	3 609
De Nobeled Ed.	“	3 977
De Vigne Jules	“	3 635
Dumoulin N.	“	3 586
Hulin J.	“	3 585
Auger Vincent		3 626
Brasseur		3 612
Bruneel Oct.		3 602
Dauge J.		3 600
Kerfijzer J.		3 648
Lutens Arm.		3 589

Villers J.	3 598
Voituron Paul	3 928
2e reeks : Cambier Félix	3 556
Deneffe Victor	3 568
Guequier-Dutry	3 554
Montigny L.	3 555
Van Halteren Ed.	3 596

De eerste reeks werd verkozen voor zes jaar; de tweede reeks vervangt gemeenteraadsleden, die overleden zijn of hun ontslag hebben ingediend. We stellen vast, dat Voituron opnieuw deel uitmaakt van de liberale partij.

Katholieken

Begerem-Drubbel	2 052 stemmen
Cooreman G.	2 048
De Smet-De Nayer F.	2 072
Fiévé-Renier	2 054
Lammens Jules	2 027

De liberalen behaalden 63,6 % van de uitgebrachte stemmen, de katholieken behaalden 36,3 %.

We stellen vast, dat Voituron en De Nobele een driehonderd stemmen meer behalen dan de overige liberale kandidaten. Deze stemmen kwamen van katholieke kiezers. Le Bien Public is er niet erg mee ingenomen en schrijft : “Beaucoup de catholiques ont donné hier leurs voix à M. De Nobele et Voituron; ça a été une faute au point de vue politique comme au point de vue administratif”. Overigens is Le Bien Public wel tevreden over de uitslag, gezien het stemmenverschil thans geringer is dan bij de verkiezingen van 1872, het laatste jaar, dat twee lijsten tegenover elkaar stonden. Verder schrijft Le Bien Public : “Le bon sens a succombé sous le poids des préjugés sectaires. L'intérêt du libéralisme a prévalu sur les intérêts évidents de la commune. Depuis 1872 nous n'avons pas lutté à Gand sur le terrain communal. Nous ne nous sommes d'ailleurs jamais fait illusion sur la difficulté d'entamer par les seuls armes de la discussion un corps électoral où figurent seize cent cabaretiers et huit ou neuf cent employés et fournisseurs dépendant de l'hôtel de ville”.

Op 30 oktober schreef La Liberté : “Les électeurs gantois ont repoussé avec une rare énergie les tentatives des cléricaux; ils ont solennellement affirmé leur volonté de rester fidèles à l'opinion libérale”.

31 oktober : De heer d'Elhoungne werd verkozen als voorzitter van La Concorde als opvolger van Metdepenningen.

28 november : Burgemeester Ch. de Kerchove dient zijn ontslag in we-

gens gezondheidsredenen. Hij was burgemeester sedert 1858..

2 december : Vele straten van de stad liggen tegenwoordig schandelijk vuil. In de Kortrijksestraat ligt de modder een voet hoog in de grep. In het midden van de straat is het niet gaandelijk. Dat roept dringend naar de bezem.

17 december : De bewoners van Batavia hebben bericht ontvangen, dat de huisjes zullen afgebroken worden.

We hebben gezien, dat in 1874 de Vrije Bakkers als samenwerkende vereniging werden opgericht. De Vrije Bakkers wensten zich echter niet aan te sluiten aan een partij. E. Anseele wenste een sterke socialistische partij op te richten. Samen met andere partijgenoten stichtte hij de samenwerkende vereniging Vooruit met als lokaal een herberg Zachëus in de Sint Gillistraat (thans Meester Gillisstraat), een straatje tussen de Sleepstraat en de Kartuizerlaan. (zie Het Leven van Edward Anseele door Paul Kenis blz. 123 : volgens dit werk werd Vooruit gesticht op 21 november 1880; zie ook De Geschiedenis van Vooruit door Paul De Witte blz. 109). De leden van Vooruit waren automatisch lid van de socialistische partij.

Over 1881 is weinig te vertellen. In Rusland werd tsaar Alexander II vermoord. In 1881 stierven Thomas Carlyle, Dostojewski de schrijver van De Idioot en De Gebroeders Karamazof en de komponist Moussorgski. Pablo Picasso werd geboren.

M. STEELS

RECHTZETTING

Met aandachtige lezers zoals de onze kan men zich weinig "fantaisietjes" permitteren. Van zodra wij een beetje buiten de schreef lopen worden wij prompt – en terecht – op de vingers getikt.

Ons november-nummer was nog maar pas verstuurd toen er reeds reacties binnenkwamen op de illustraties van het artikel "Expo '13 Redivivus". Velen hadden onmiddellijk bemerkt dat op Afb. 2 ons Graafkasteel toch wel zonderlinge vormen aangenomen had en dat anderzijds op Afb. 5 de St-Lievenspoort merkwaardige analogieën vertoonden met het Gravensteen.

De 2 onderschriften werden inderdaad verwisseld.

Willen dezen die het nog niet gedaan mochten hebben, zelf deze correctie aanbrenge ? Met onze excuses.

DE "BRIQUET" VAN HET GULDEN VLIES

Toen wij in ons septembernummer, bij de fiche van de "Inventaire archéologique" over het Kasteeltje van Emmaüs (Gh.T. 1983 - N° 5 - p. 281), schreven dat wij niet goed wisten hoe wij het woord "briquet" correct moesten vertalen en dat wij hoopten dat een van onze competente lezers ons op het goed spoor zou zetten, hadden wij er ons weliswaar aan verwacht dat iemand ons wel uit de nood zou helpen, maar dat de binnengekomen antwoorden zo uitgebreid zouden zijn dat wij ze moeten bundelen in een speciaal artikeltje, hadden wij nooit durven dromen. Bovendien liggen deze antwoorden op een hoog niveau.

Waaruit wij dan nogmaals de conclusie kunnen trekken dat de competentie van onze leden moeilijk kan overschat worden en dat de som van kennis die zij bezitten indrukwekkend is.

Ons ideaal blijft er in bestaan dit alles methodisch te kunnen onderbrengen in een Gentse databank. Een werk van zeer langen adem natuurlijk, maar dat hindert ons niet.

Wat wel spijtig is, is het feit dat er regelmatig leden verdwijnen en dat met deze verdwijning bepaalde interessante gegevens voor altijd verloren gaan.

Dr. Carlos Metdepenninghen uit Hove schrijft ons :

Zoals steeds las ik met veel belangstelling en genoegen het laatste nummer van het tijdschrift. In verband met uw vraag onder het artikel "Inventaire archéologique - fiche nr. 262" zal ik wellicht niet de enige zijn die hierop zal gereageerd hebben.

Het woord "briquet" betekent hier inderdaad "vuurslag". Een gouden vuurslag stond soms afgebeeld op het snijpunt van het "Bourgondisch kruis". Dit laatste bestond uit een Sint Andries- of schuinkruis dat gevormd was uit twee, oorspronkelijk de een over de ander gelegde knoestige stokken die later mooi gestileerd werden. Dit embleem was het rechtssymbool van de Bourgondische Kreitz en van de vorst zelf (1) Wanneer Filips de Goede in 1430 te Brugge de Orde van het Gulden Vlies instelde, nam hij dit Bourgondisch symbool over. De statuten die in 1431 uitgevaardigd werden bevatten onder artikel III de beschrijving van de halsketen van de Orde. Deze gouden keten was samengesteld uit vierkantige gestileerde vuurslagen (briquet, fusil), afgewisseld met vuurstenen of -keien (silex) waaruit vlammen of vonken ontsprongen (2).

(1) C. Pama. "Heraldiek en Genealogie". Prisma, nr 1390.

(2) "Het Gulden Vlies, Vijf eeuwen kunst en geschiedenis".
Catalogus tentoonstelling, Brugge 1962, p. 134.

Aan de keten hing dan het Gulden Vlies (klein gouden lamsvacht), door een ring gehaald.

De klassieke keten bestond dus uit twee soorten (omtrekt 30 van elke soort) schakels, aan elkaar bevestigd door kleine ringen. De eerste soort bestond uit de gouden Bourgondische vuurslagen, waarvan de door elkaar gevlochten krullen een vierkante vorm hadden. Daarmee afwisselend stelde de tweede soort de vuurstenen voor die met glazuur waren bedekt en omringd waren door vlammen. Deze twee symbolen waren ouder dan de instelling van de Orde en waren de persoonlijke emblemen van Filips de Goede (3).

Vanaf 1516 liet Keizer Karel aan de ridders toe het sieraad in een eenvoudiger vorm te dragen. De halsketen was vervangen door een fluwelen lint waaraan het sieraad hing. Dit bestond uit één vuurslag, bevestigd aan het lint, waaronder één vuursteen waaraan het gouden lamsvacht hing (4).

Van Mevrouw Denise Baete ontvingen wij de volgende uitleg :

Geput uit de documentatie van mijn man ziehier enkele gegevens in verband met de "briquet de Bourgogne".

Zoals U in dit artikel schrijft is de "Briquet" inderdaad een veel voorkomend versieringsmotief in de XVe en het begin van de XVIe eeuw in alle gebieden behorende tot het grote Bourgondische rijk, dus ook in de Nederlanden.

In wat men gemeenlijk de toegepaste kunsten noemt komt hij veelvuldig voor op wapenschilden, meubelen, wandtapijten, ijzeren koffertjes, haardstenen, enz. (Menig voorbeeld in onze Musea). In Vlaanderen en Nederland spreekt men steeds over vuurslag. In Frankrijk over "le briquet" of "le fusil" de Bourgogne.

Het was inderdaad een stalen voorwerp waarmee met behulp van een vuursteen of silex vonken werden geslagen.

Hierbij enige toelichting en enkele XVe eeuwse voorbeelden.

Schakels waaruit de ketting van het Gulden Vlies is opgebouwd.

Uit de Heraldiek

- 2 ineengestren-
gelde vuursla-
gen

- vuursteen

Deze zijn van in de XVe eeuw aan vorm- en stijl-
veranderingen onderhevig.

(3) idem, p. 178.

(4) idem, p. 154.

Vuurslag en vuursteen waren de persoonlijke emblemen van Hertog Filips de Goede van Bourgondië (kwam in 1419 aan de macht), dus ouder dan de Stichting van de Orde van het Gulden Vlies. De leus bij dit embleem : "ANTE FERIT QUAM FLAMMA MICET" = Hij slaat alvorens de vlam vonkt.

Ter gelegenheid van zijn huwelijk met Isabella van Portugal te Brugge op 10 januari 1430 proclameerde Hertog Filips de stichting van de edele Orde van het Gulden Vlies. Het hoofddoel van de orde was de verering van God en de verdediging van de christelijke godsdienst.

De statuten die 66 Artikelen omvatten werden verzegeld en afgekondigd op 22 november 1431 ter gelegenheid van het eerste plechtig kapittel van de Orde te Rijsel. Deze waren opgesteld in de "Bourgondische taal". In de XVIe eeuw werden ze in het latijn vertaald om ze voor vreemdelingen verstaanbaar te maken.

Artikel III van de statuten geeft een beschrijving van de ordeketen. Die is van goud en bestaat uit "geweren of gestileerde vuurslagen" omgeven door vuursteentjes waaruit gloeiende vonken spatten. Aan het uiteinde hangt er "pendante et branlante" een gouden ramsvacht "à la semblance d'une toison d'or".

Tot zover het verband van de "briquet" met de Orde van het Gulden Vlies.

In de Bibliothèque Nationale de Paris bevindt zich het manuscript "Chroniques du Hainaut" (MS-9242, 9243, 9244) van Jacques de Guise, traduit du latin par Jean Wauquelin, Mons 1448-1453 (voor de tekst) en 1468 (voor de miniaturen).

De wereldvermaarde "Miniature de Présentation" van het manuscript, voorstellende de geknielde Jean Wauquelin die zijn werk aanbiedt aan de Hertog van Bourgondië FILIPS DE GOEDE in gezelschap van zijn enige wettelijke zoon (hij had echter 17 onwettige kinderen) Charles de Valois, Comte de Charolais - de latere KAREL DE STOUTE omgeven door dignitarissen toont in de randversiering tussen de wapenschilden van de bourgondische bezittingen niet minder dan 19 maal de gedubbelde vuurslag en vuursteen.

Ook Karel de Stoute 1433-1477 behield het embleem van zijn vader o.a. in zijn banieren waar benevens het Bourgondisch kruis (St. Andrieskruis) ook de vuurslag en vuursteen in voor komen samen met zijn leus "JE L'AY EMPRINS" = Ik heb het ondernomen.

Zo werden bij de slag van Grandson aan de oever van het meer van Neuchâtel op 3 maart 1476, waar Karel een zware nederlaag leed, door de geconfedereerde Zwitsers (ce peuple de bouviere - dixit Karel) een reusachtige buit gemaakt, de zgn. "Butin de Bourgogne".

Onder de voor die tijd ongelooflijke hoeveelheid wapens, legermaterieel, civiele en religieuze schatten en juwelen vinden we onder andere :

- een paardekleed (schabrak) in zwart fluweel met goud en zilverdraad gebroedeerd "d'un emblème Bourguigon - fusil et briquet".

Het meest prestigieuze stuk was evenwel het geheime zegel van de Hertog "dont la matrice d'or massif adopte la forme du fusil héraldique".

Hierbij toch nog deze persoonlijke bedenkingen. De benaming "briquet" slaat mijns inziens op het geheel, vuurslag + vuursteen. (Voorloper van de tondeldoos en onze moderne aansteker!) Met "fusil" en geweren bedoelt men waarschijnlijk de eigenlijke vuurslag. Enig verband met het latere vuursteengeweer?

GERAADPLEEGDE BRONNEN

- Katalogus v.d. Tentoonstelling "Het Gulden Vlies"

BRUGGE, Stedelijk Museum v. Schone Kunsten (Juli-Sept. 1962)

Burggraaf Terlinden : Beknopte geschiedenis van de Roemrijke Orde van het Gulden Vlies.

- Katalogus v.d. Tentoonstelling "Charles le Téméraire"

BRUSSEL, Koninklijke Bibliotheek Albert I - 1977

P. Cockshan, C. Lemaire en A. Rouzet.

- Heraldiek - Uitgeverij Elsevier 1977.

O. Neuberger, J.P. Brooke-Little en Robert Tobler.

- *Connaissance des Arts* 19 ?

Artikel van Eveline Slumberger ter gelegenheid van de Tentoonstelling "Le Butin de Bourgogne" in Bern van de thans verspreide schatten die toen werden buitgemaakt.

Een ander geluid komt van de Heer Pierre Decaluwe.

Hij schrijft namelijk :

Met het woord "briquet" wordt een soort heraldisch teken bedoeld dat een stilistische voorstelling is van het voorhoofdsbeen van een ram.

De ketting van het Gulden Vlies bestaat uit 24 schakels van in kop aan staart geplaatste "briquets". Het hangstuk is een in het midden gevat ram.

Dit motief wordt ook gebruikt in sommige blazoenen alsook als versiering in bepaalde Renaissance meubelen en blijkbaar ook als gevelversiering.

Dit motief wordt dikwijls in het Nederlands aangeduid als "vuurslag"-motief. Naar mijn mening is dit een verkeerde interpretatie (lees : vertaling) van het woord "briquet". Inderdaad, "Briquet" beduidt immers ook een klein stukje zacht metaal waarmee men zich vroeger bediende om vuur uit een steen te slaan (gebruikt bij vuurwapens bijvoorbeeld) en dat in het Nederlands vuurslag noemt. Er is echter geen enkel verband tussen het heraldisch teken en de vuurslag. Het verband tussen de ram, het Gulden Vlies en het heraldisch teken is er echter wel.

Ik blijf u echter het juiste Nederlandse woord voor "briquet" als heral-

disch motief schuldig. Ik hoop nochtans de betekenis van het woord verduidelijkt te hebben.

Tenslotte ontvingen wij een uitgebreid antwoord van de Heer Julien Stevens. De Heer Stevens voegde er een aantal interessante illustraties aan toe. Spijtig genoeg leenden de bijgevoegde fotocopies zich niet tot een behoorlijke reproductie zodat wij ze niet kunnen publiceren.

Hier volgt zijn tekst :

1° Etymologie

Laten wij eerst teruggaan naar de prent op steekkaart 262 Het Sint-Andries - of Bourgondisch Kruis is er duidelijk merkbaar; het stelt 2 gekruiste boomstammen voor.

Dit wapenteken was oa. ook dit van de Waffen SS. division WALLONIE, en werd daar als mouwschildje gedragen. Het Guldenvlies of Bourgondisch "BRIQUET" valt 2 maal op.

In de geschriften uit die periode treft men dienaangaande :

BRIQUET, FUSIL, FUZIL, COUPLET, aan.

Inderdaad volgens het "Dictionnaire étymologique LAROUSSE, betekent

Briquet : couplet de fer qui a remplacé...FUSIL.

Couplet : réunion de 2 pieces jointes par charnière.

Fusil : du lat. vulg. FOCILIS (racine FOCUS) = feu)

en anc. franç. pièce d'acier servant a battre la pierre a feu
(focilis petra)

Het woordenboek "royal françois-anglais" van 1763 meldt Rouet (roët) de fusil : partie de fusil ou d'arquebuse ou est la pierre (fire lock)

Het gaat hier dus wel om een "briquet de percussion" of vuurslag (vuurslach, vierslach) stuk staal waarmede men vonken uit een vuursteen (caillou, silex, zwavelkies) slaat.

N.B. Het vuurslag is ouder dan de vuurwapens.

2° Esoterische betekenis

Wat heeft zo een prozaïsch, nietig stukje metaal te maken met :

a) de hoogstedele Orde van het "Gulden Vlies" ?

b) het soeverein hertogelijk huis van Bourgondië ?

Verschillende prinsen hadden in de tijd van de kruistochten gepoogd de ridderlijke geest te doen heropbloeien door broederschappen van edellieden te stichten; die ze door een eed van getrouwheid nauwer rond hun persoon zouden scharen.

Om dit aanlokkelijk te maken, zou de selectie van de kandidaten uiterst streng zijn, en zou gepaard gaan met de uitreiking van eretitels en kostbare ordesieraden. (Cfr. Orde van de Kouseband - Edward III Engeland 1348 - Honny soit qui mal y pense).

FILIPS de STOUTE (aangespoord door Filips van Mézière die een internationale ridderschap van de Passie van Jezus Christus wilde stichten) stelde zich tevreden met een orde, beperkt tot het huis van Bourgondië. Op nieuwjaar 1404 werd het ordeteken aan hoogwaardigheidsbekleders uitgereikt.

Het juweel stelde een gouden boom voor gesteund door een leeuw en een arend.

JAN ZONDER VREES : (zijn opvolger) nam het boommotief over, maar het halssnoer werd gevormd door 12 bomen met tussenin blokschaven en erom vliegende houtspaanders.

In esoterische taal betekent dit, dat de tegenstrever geleidelijk moest afgezwakt worden (afgeschaafd).

Na de moord op zijn vader in 1419 stelde *FILIPS DE GOEDE* zich eerst tevreden met het zinnebeeld te wijzigen. Hij verving de blokschaaf en de houtspaanders door een vuurslag en een vuursteen met eromspattende vonken.

Volgens kronijkschrijver Chastellain was zijn bedoeling hiermede te bedoelen dat hij het beleid van zijn vader met meer dynamisme wou doorzetten.

De esoterische betekenis hiervoor : De houtspaanders die de blokschaaf doet erom vliegen zijn levensloos; terwijl de spattende vonken dat het vuurslag uit de steen slaat, vuur verwekken. Hier kwamen dus *BRIQUET*, *FUSIL*, *CAILLOU* ter spraak. Het bijhorend devies "ANTE FERIT QUAM FLAMMA MICET" (het slaat vóór de vlam opslaat) liet hieromtrent geen twijfel.

De orde werd in 1430; te Brugge gesticht ter gelegenheid van zijn huwelijk met Isabella van *PORTUGAL*.

Tot daar over het "BRIQUET". Het Gulden Vlies zelf is een andere historie en valt buiten dit onderwerp. De statuten van de orde werden in 1431 openbaar verkondigd en waren in de Bourgondische taal opgesteld "comme estant plus ancienne et moins suspecte aux changements" dan het Frans. Ze werden slechts in de XVIe in het Latijn vertaald, om ze verstaanbaar te maken voor de "Estrangiers". De griffier moest het Latijn, de Bourgondische taal en het Diets (thiois) ofte Vlaams machtig zijn.

3° Het onderscheidingssteken : bestaat uit een kleine gouden ramsvacht met kop en poten door een ring gehaald, hangende aan een gouden keten waarvan de schakels het Bourgondisch "vuurslag" vertonen.

De eerste 24 halssnoeren werden vervaardigd door de Bruggeling *JAN PEUTIN*. Natuurlijk hebben de kunstenaars in de loop der eeuwen hun inspiratie vrije teugel gegeven, en het vuurslag werd zodoende eens enkel, dan dubbel, soms ineengestrengeld, dan weer heel sober voorgesteld. Het devies is "PRETIUM LABORUM NON VILE" Hiervoor werd goud, email,

edelstenen (meestal diamanten en robijnen gebruikt). De illustraties geven er een duidelijk beeld van.

Op de begrafenis van Z.M. LEOPOLD III is het opgevallen dat zijn halsnoer van het Gulden Vlies op een der pronkkussens met eretekens in de rouwstoet gedragen werd. Hij was ridder sedert 1923.

BIBLIOGRAFIE

B. Gr. TERLINDEN : coup d'oeil sur l'histoire de l'ordre illustre de la toison d'or.

M. Vander Straeten : Wapenschilden v/h Gulden Vlies in St. Baafskathedraal (G.O.V. tijdschrift 8/76)

G. Meiresonne : De orde van het Gulden Vlies (GOV tijdschrift 6/72)

Algue : Les véritables menées occultes de l'ordre de la toison d'or.

Encyclopedie Winkler Prins.

Katalogo tentoonstelling "5 Eeuwen Gulden Vlies" 1962.

EVEN MEMOREREN : 600 JAAR GELEDEN STIERF LODEWIJK VAN MALE

Op 29 januari a.s. (sommigen zeggen 30 januari) zal het precies 600 jaar geleden zijn dat Lodewijk van Male, 25e Graaf van Vlaanderen, op 53-jarige leeftijd stierf in de Abdij van St-Bertin, nabij St-Omer. Hij was geboren in het Slot van Male in november 1330 als zoon van Lodewijk van Nevers.

Hij was 16 jaar toen zijn vader sneuvelde in de Slag van Crécy.

Gent, Brugge en Ieper, die hem een bondgenootschap willen doen aangaan met Edward III, hielden hem "en prison courtoise" in het Posteernehof. Alhoewel nog jong, ontbreekt het hem niet aan koelbloedigheid. Hij speelt het spelletje mee, laat zich verloven met Isabella, de dochter van Edward III, maar een weinig later, op 28 Maart 1347, profiteert hij van een valkenjacht om het hazenpad te kiezen, richting Brabant.

Hij laat zijn Engelse Isabella voor wat ze waard is en trouwt met de mooie Margareta, de 2e dochter van de Hertog van Brabant. ?!

In 1348 komt hij terug naar zijn graafschap en belegert Gent (dat toen in de handen was van de "weverie") met de hulp van zijn schoonvader.

In 1349 bekomt hij de algemene onderwerping. Niet dom, laat hij de Stad haar privileges, maar de wevers worden zo streng behandeld dat velen verkiezen uit te wijken naar Engeland.

Deze behendige politicus hield veel van luxe. De uitgaven van zijn Hof vergden dan ook steeds nieuwe fiscale maatregelen en zo iets werd ook toen niet sterk gewaardeerd door dezen die er moesten voor opdraaien. Hij zou 38 jaar regeren.

Hij werd met veel praal begraven te Rijsel.

Zijn enige dochter Margareta van Male was getrouwd met Filips de Stoute die hem zou opvolgen.

H.C.

VRAAG EN ANTWOORD

Antwoord op de vraag van de Heer R. Brullez over Zot Sofietje en andere Gentse typen. (Gh. T. 1983 - Nr. 4 - p. 234)

De Heer Léopold Eliat schrijft ons het volgende :

“Deze brave vrouw woonde in de onmiddellijke omgeving van het Casinoplein, maar ik weet niet precies in welke straat. Zij was onbetaalbaar en men herkende haar altijd omdat zij een “caban à carreaux” droeg, een grote paraplu en dikwijls een hoed die soms versierd was met guirlandes van rose en rode bloemen.

Wij die “goed opgevoed” waren, zegden haar vriendelijk goeden dag, maar de “straatjongens” uit de omgeving (Brandstraatje, Schouwvagerstraatje, Theresianenstraatje, etc.) liepen spottend achter haar om haar kwaad te maken. Men zag dan het arm Sofietje achter hen lopen met opgeheven paraplu om hen te slaan, iets wat haar natuurlijk nooit lukte.

Ik heb Sofietje gekend vanaf mijn prille jeugd, mijn vrouw heeft ze gekend na ons huwelijk en zolang dat mijn moeder op het Casinoplein woonde. Naar men beweerde betrof het een meisje van goede familie die verstoten werd door de haren vanwege haar originaliteit. Men heeft ze nooit in een psychiatrisch gesticht willen steken; want zij deed niemand kwaad. Zij was eerder origineel, arm en slecht aangekleed.

Ik denk dat haar dood moet teruggaan tot de jaren 1935-1940. Aangezien ik zelf geboren ben in 1905, getrouwd in 1929, heb ik den indruk dat Sofietje 20-25 jaar ouder moest zijn dan ik. De dag dat mijn moeder zich teruggetrokken heeft in het klooster, had ik geen reden meer om naar het Casinoplein te gaan en heb ik bijgevolg geen nieuws meer gehad over Zot Sofietje.

Misschien kan de Heer Brullez inlichtingen nemen op het Politiecommissariaat van de 2e Wijk, op de Coupure Rechts tegen de Rozemarijnbrug. Onder uw lezers die gewoond hebben in het kwartier van het Casinoplein, moeten er zeker zijn die Sofietje gekend hebben en die meer details

over haar zullen kennen.”

De Heer Richard Damours heeft ons een zéér uitgebreid antwoord laten worden over Blind Loewietje, Vieze Kreweye en Zot Sofietje. Hij heeft zich de moeite getroost (onze oprechte dank Mijnheer Damours) om 3 hoofdstukken te copiëren uit het boek van Emiel Andelhof “Galerij van Gentsche Typen” dat in 1942 uitgegeven werd door de “Bond der Oostvlaamsche Folkloristen”. Aangezien dit boek maar een oplage had van 500 exemplaren zullen de meesten van onze lezers het niet bezitten. Een rede te meer dus om hier de integrale tekst te publiceren ons toegezonden door de Heer Damours.

BLIND LOEWIETJE

Wij hebben Blind Loewietje maar zeer oppervlakkig gekend, doch genoeg om hem hier eene plaats te geven.

Het was in 1900. Hij slenterde altijd tastend met zijn hand langs den gevel der huizen, of met zijn stok langs het voetpad. om zonder struikelen vooruit te kunnen gaan; soms was hij vergezeld van een hond.

Hij leurde met fosfoorkens : “Nen happe (halve kluit) voor een doosken, alle fosfoorkens vier !” zoo sprak hij gebrekkig, zegt folklorist Lodewijk Lievevrouw.

Hij was geen onbekende van de schooljeugd aan wie hij vooral zijn populariteit te danken had.

Pas op, laat plaats, Blind Loewietje is dààr.

En de blinde man ging voorbij, en mompelde onverstaanbare, wellicht dankbare woorden.

Hij bezat in het hoofd een aantal adressen van liefdadige personen die hem genegen waren; en op gestelden dag en uur, bood hij zich bij hen aan.

Onder deze liefdadige menschen waren er groothandelaars, die den eersten dag der week, aalmoezen in reeks uitdeelden. Zoo herinneren wij ons het schouwspel meer dan eens bijgewoond te hebben in de Donkersteeg, alwaar tal van bedelaars en bedelaressen op het voetpad op rij stonden om 's ochtends vroeg het openen van een gewichtig handelshuis af te wachten, en dààr dan een aalmoes te ontvangen. De deur werd geopend, de eigenaar kwam op den dorpel staan voorzien van een handvol koperen centen, waarvan hij er twee of drie in de hand van iederen dompelaar stak, die om de beurt, groetend bedankte.

De bedelaars vervolgden hun weg, en “Blind Loewietje” was telkens bij dit aantal. Zij begaven zich van hier naar de Lange Munt, alwaar bij een anderen handelaar hetzelfde schouwspel herbegon, en van dààr naar de Hoogpoort om verder, elk van zijn kant, zijn weg voort te zetten.

Blind Loewietje stapte telkens flink door.

Hij was wellicht een beroepsbedelaar, zijne oogkwaal was hem een verontschuldiging om de hand uit te steken.

Blind Lowietje had verschillende vaste standplaatsen op bepaalde dagen der week. Zoo, bij voorbeeld, kondt ge hem geregeld vinden aan het Burgerlijk Hospitaal van de Bijloke op de uren van bezoek aan de patienten. Wij durven stellig beweren dat "Blind Lowietje" zeker en vast geen heilige was, al stond hij ook soms aan de bidkapellen Onze-Vaders te prevelen. Bovendien was hij niet zoo blind als hij veinsde te zijn.

Nijdige collega's, concurrenten, dierven beweren dat hij zag, en dus wel wist wàr hij stapte. De bewering van die afgunstige welweters en "onbeschotteriken" was voldoende, opdat hij ze met zijn wandelstok bedreigde, "zoo hij hen maar kon bereiken !"

Wat ? Hij zou zien ! En waartoe zou dan zijn hond dienen, die hem nu en dan vergezelde ? En zijn wandelstok die de voetpaden betastte ? Grammoedigheid baarde wrok, maar ... de H. Livinus waakte.

VIEZE KREWEYE

Ongeveer twintig jaren geleden woonde "Vieze Kreweye" in de St.-Pietersnieuwstraat en hield dàr het koffiehuis open, dat "Méphisto" geheeten werd, en sedert 1918 "OLD TOM" is geworden.

De portaaldeur van deze herberg is echter nog steeds voorzien van de ruit, waarin een "Méphisto" prijkt, en die niemand anders verbeeldt dan Vieze Kreweye zelf, van zijn waren naam Ernest Verschaffel, goochelaar en gezezen behangersgast.

Wij leerden hem kennen, toen hij omtrent de dertig was en eene betrekking had als gast in één der voornaamste ameublement-firma's te Gent. Wij oefenden toen ter tijd hetzelfde ambacht uit als Verschaffel; en hebben wij, weliswaar, nooit persoonlijk in zijn gezelschap gearbeid, belet dit toch niet dat wij, zooals menig ander collega, de "Vieze Kreweye" in zijn handel en wandel hebben gevolgd.

Zoo vernamen wij dat hij dien bijnaam van "Vieze Kreweye" had gekregen, omdat hij elken arbeid, die hem door zijn werkgever werd bevolen, en die door hem tegen zijn zin moest uitgevoerd worden, een "vieze kreweye" noemde.

Later noemde men hem zelfs liefst maar kortweg "de Vieze".

Wanneer hij in het werkhuis aan den arbeid was, dan kon hij, in 't geniep, zijne makkers verlustigen met zijne geestige goochelstreken met hamer, nijptang, schaar, rollen papier, wjmstokken, of een andere maal met naald, bobijntje en vingerhoed.

Alles was hem daarbij dienstig.

In plaats van zich in het behangersbedrijf ernstig te beijveren, gaf hij den

voorkeur aan het goochelen met al wat hem onder handen viel; stoel, tafel, ladder waren hem zelfs niet te zwaar.

Zijne moeder heeft zich meer dan eens over hem moeten beklagen, daar zijne liefhebberij haar menig gebroken pot en bord heeft gekost. Dit bellette niet dat "de Vieze" meer en meer lust gevoelde om dit vak aan te leeren, en dat hij, na een langen en moedigen strijd, zich een weg heeft weten te banen door het leven, door met deze bijzondere manier van arbeiden het dagelijksch brood te verdienen. Trouwens, hij vertelde het al lachende zelf, alleen voor het goochelen te zijn in de wieg gelegd : want toen kon hij reeds met het klein vingertje zijne zuigflesch in evenwicht houden !!! Zoo beweerde hij ten minste.

Maar hij deed tijdens het aanleeren van het behangersbedrijf beter dan dat. Toen de mode nog bestond den plankenvloer der kamers bij welstellende burgers voluit te beleggen met tapijt, dan gebeurde "het aanpassen" meest ter plaatse zelf.

De regels van de kunst geboden ten eerste, dat niets van den plankenvloer mocht gezien zijn; ten tweede, dat geen nagel - beter gekend onder den naam van "rondenkop" - mocht gebruikt worden, en ten derde en vooral dat de naden van het tapijt (want toen werden de kamertapijten "bij benden" aaneengenaaid) recht aangespannen moesten liggen.

Het spreekt van zelf, dat een ervaren ambachtsman zulk werk wel tot een goed einde kon brengen, doch alleen door den "aanspanner" te gebruiken, die hem onontbeerlijk was om den naad kloek en recht uit te spannen.

Eens dat onze "Vieze" aan dergelijken arbeid zijn meestergast aan 'thelpen was, kreeg hij het in den kop, terwijl hij een oogenblik onledig was, daar opnieuw eene van zijn evenwichtskunsten uit te halen. Hij stelde zich op de handen met de voeten in de lucht ! Maar, zooals altijd, het toeval wilde nu weer dat de heer des huizes op het gepast ppsychologisch oogenblik de kamer intrad, en de "Vieze" in deze zonderlinge houding aantrof.

Hij ondervroeg den jongen poetsenmaker over deze wonderbare manier van "werken", die beter in een Variétéschouwburg paste dan hier bij het aanpassen van een nieuw tapijt.

Maar de "Vieze" was niet het minst verlegen met zijn antwoord, en op zijn tong niet gevallen. Hij wist blijkbaar den heer netjes aan het verstand te brengen dat het maar in deze houding was dat hij zich het best kon rekenschap geven van het recht liggen der aangesproken naden !

Eene groote verrassing stond hem te wachten.

Toen het werk af was mocht de "Vieze" zich in het ontvangen van eene goede fooi verheugen : een zilveren vijffrankstuk ! Dat was toen heel wat.

Deze milde gift was hem een spoorslag voor zijn verder durven. En hij

goochelde maar steeds voort.

Jules Seys, behanger, voorzitter van de "Rarekiek en Co" was hem niet onbekend. Door dezès bemiddeling kwam hij in gezegde maatschappij "voor vriendschap en leute" zijne eerste vertooning houden als "goochelaar-voor-het-publiek". Dit eerste optreden bracht hem tot zijn ware roeping.

Wij hebben hem aan het werk gezien : hij was een uitstekend goochelaar geworden. Opgemerkt door den Cirkuseigenaar Schuhmann, die hem eene betrekking aanbood voor eene rondreis door Holland, aanvaardde hij dezès voorstel, en werd bij den troep ingelijfd.

Opeens kwam hij hier terug ter gelegenheid van een Gentsche Foor. De aanplakbrieven van den Cirkus kondigden zijn nummer aan onder de vermelding "Ernesto Méphisto, jongleur-équilibriste di primo cartello". Dit nieuws liep als een vuurtje bij zijn vrienden en kennissen rond, zoodat de meesten den "Vieze" in de arena aan het werk wilden zien, en hem daar gingen toejuichen.

Eenige onder hen konden niet nalaten hun stadsgenoot - vermomd in Méphisto - eene poets te bakken.

Op een avond-vertoning nu, dat allen gezeten waren op de galerij van den Cirkus, besloten zij, na ieder gedeelte der goocheltoeren, den artist uitvolle borst : "Vieze !" toe te roepen.

De Méphisto, als om een echo aan dien roep te geven, antwoordde - bijna ongemerkt door het publiek - maar toch zeer gevat, met het woord "kreweye" en ... zette verder, ongestoord, zijne werkzaamheden voort. Bij het eindigen werd hij met een daverend handgeklap - en in 't bijzonder door gezegde aanwezigen der galerij - luidruchtig toegejuicht en werd hem nog eens "Vieze !" toegeroepen; waarop hij andermaal met een "kreweye" antwoordde.

Hij stond destijds bekend als een zuinig man.

In de steden welke hij doortrok, huurde hij een ledige kamer, en zorgde er zelf voor zijn onderhoud.

Steeds volgden hem twee groote koffers waar een plooibaar klein mobilaire in gepakt stak : tafel, stoel, sargiën enz.

Ieder koffer kon hij openleggen, derwijze dat de wanden hem tot bed dienden; een dunne matras was er aan vastgemaakt.

Hij bereidde zelf zijn maaltijden, en was hiertoe van een petroolvuur en van wat klein keukengerei voorzien.

Dit geleek van dichtbij wel op een echt bohemersleven, dat opgehouden heeft, meenen wij, bij zijn huwelijk te Stockholm, met eene Zweedsche, die hem vijf kinderen schonk.

Tijdens zijne loopbaan speelde hij voor Keizer Frederik te Potsdam, voor de Groot-Hertogin van Mecklenburg-Schwerin, voor den Koning en den

Prins van Zweden, den Koning van Denemarken, den Koning van Portugal; maar hij heeft, zoo lezen wij in eene krant, nog veel meer voor "den Koning van Pruisen gespeeld", als hij optrad voor liefdadigheidswerken. Niettegenstaande de "Vieze" meer dan eens de reis rond de wereld maakte, kwam hij naar Gent, zijne geboortestad terug om er als koffiehuishouder zijne laatste jaren te slijten.

Het ambacht van goochelaar had hij in eer gehouden.

De laatste maal dat wij hem zagen optreden, was het tijdens eene vertooning in den "Nieuwe Cirkus" te Gent, en wel na den oorlog 1914-1918. Hier vergenoegde hij zich, voor het voetlicht, zijn zoon Henri - op het programma vermeld onder den naam van Alexandro - in het goochelen bij te staan. En dat hij eere heeft behaald van zijn leerling, kunnen wij den lezer gerust verzekeren : zelden woonden wij een zoo groot verdiend succes bij; aan het daverend handgeklap scheen geen einde te komen.

Maar hiermee was zijn naam nog niet vergeten; zijn tweeden zoon, Firmin, zagen wij aan 't werk in de Music Hall : Ancienne Belgique, te Gent in 1939 als africhter van leeuwen en zehonden onder den deknaam Palermo. Verscheidene anecdoten maken over de Vieze Krewewe nog steeds de ronde, wij halen er hier een tweetal van aan.

Hij was een overbeterlijke leugenaar; zoo één van wie men zeggen kan : hij gelooft zijn eigen leugens.

Hij was tevens een hartstochtelijk lijnvisscher en kon zich gerust aan dit tijdverdrijf wijden nu hij, als koffiehuishouder, ook in de rustjaren gekomen was. Aan zijne gewone verbruikers kon hij eene mop vertellen op eene zoo ernstige wijze, zonder het minste spoor van glimlach op het aangezicht, dat men zijne vertelling of bewering voor waarheid zou gehouden hebben.

Eens verhaalde ten koffiehuisse "Méphisto", een lijnvisscher aan een maker, dat hij op zeker dag een "krommen" visch had gevangen. En de "Vieze", die dit hoorde kwam zich in het gesprek mengen.

- Een krommen visch ? vroeg de "Vieze". Wat is daar raars aan ! "Ik" heb eens eene andere vangst gedaan. Eens haalde ik een kabeljauw uit de Leie !

- Een kabeljauw ? vroegen de verbruikers.

- Twintig jaren geleden ving ik denzelfden toen hij nog een zeer klein vischje was; 'k bezag het, en wierp het opnieuw in de Leie.

- ???

- En nu niet lang geleden ving ik hem weer, hij was een ferme kabeljauw geworden !

- En hoe wist gij "Vieze" dat die kabeljauw dat vischje was ?

- Waaraan hebt gij hem herkend ?

- Aan zijn glazen oog !

En nu eene andere.

Rond hetzelfde tijdstip pochte een der verbruikers alweer in het koffiehuis "Méphisto" dat één zijner familieleden den aankoop had gedaan van een ultra-moderne auto, waaraan keuken en slaapkamer gevoegd waren. - O ! zei de "Vieze" op ernstigen toon, 't is wel te zien dat gij naar de laatste tentoonstelling van auto's in de Beurs, op den Kouter te Gent niet zijt geweest, dààr kon men een auto bewonderen met een park eraan gevoegd om in de wandelen, en een zwemkom om in de duikelen ! Hij kon met woorden goochelen zooals met voorwerpen, en was aldus een geestige kerel.

Zijn zwetsen en snoeven trok de aandacht van Jules Antheunis, auteur van "Zijde nie wel dan ?", lokaal revuespel in den Gentschen Cirkus voor het voetlicht gebracht in April 1909.

In zijne hoedanigheid van beheerder en vertolker besloot hij "Vieze Kreweye" te vertolken en te verbeelden als lijnvisscher.

Hij flanste een lied aaneen en galmde dit uit in dezer voege :

VISSEN ES EN VIEZE KREWEYE !

Aas ge wilt lukken in het visschen mee de lijne
Es 't nie genoeg van te zeggen, "'k ben ne fijne',
Neen, neen, geloof mij vrij,
Daar zijn veel trukken bij.
De visscherij dat es en g'heel vieze kreweye !
G'heel zekers dà ge nie moet visschen mee waschkoorden
Of mee gerief, waar dà g'iemand keunt mee vermoorden.
Neen, 't moe in order zijn;
Een vlotse van satijn.
Daarbij ge moet i aas wicken in azijn !

Refrein

In 't visschen staa 'k mijn stik,
Dà zeggen kik (bis)
Maar zie, 'k hè ook in d'Universiteit
Daarveure mijn examen afgeleid !
Den visch uit Scheld' of gracht
Hè 'k in mijn macht (bis)
Daarom mà 'k zeggen altijd vranc en vrij,
Niemand (bis) kan visschen tegen mij !

Zie, par exempel, om 'nen bliek te keune vangen,
Doe d'eerst è lijne goed in de siroope hangen;
Nen snoeck, dat es bepaald,

Die wordt maar boveg'haald
Den dag, wanneer dat hij zijn huishuur heeft betaald.
En àas ge jacht maakt op ne schoone lekkren brassem,
Den diene moet ge zien te pakken bij den ossem.
't Best es den Donderdag
Tons es 't zonder beslag
Omdat op dienen dag hij toch nie uitgaan mag !
Den best geschikten tijd om Palink op te trekken,
Die es wanneer hij loopt mee eenen stijve nekke,
Ook krijg'd' hem lichte meè
Aàs hij een valling hée
En dat hij naar den apotheker is op reè.
Maar zie en tijnke es g'heel moeilijk t'attrappeeren,
Die soort van visch die moet d'erst goed magnetiseeren,
Tons gaan zij op den drol
En loopen zij op hol
Op die manier hedde rap nen netzak vol !

De "Vieze Kreweye" goochelt niet meer, noch met het glanzend materiaal aan zijn zoon nagelaten, noch met zijne geestige moppen aan zijne koffiehuisbezoekers verteld.

Sinds 27 Oogst 1934 is hij ad patres.

ZOT SOFIETJE

Het is ongeveer vijf en dertig jaren geleden dat zij op het "eiland" Akkergem, te Gent, bij de "Koolkappers" werd ingelijfd.

De inwoners van Akkergem worden immers, zooals men weet, "Koolkappers" genoemd. 't Is daar dan ook dat wij "Zot Sofietje" leerden kennen. Zij moet dan zoowat ongeveer veertig jaar oud geweest zijn.

Sofietje was niet groot. Ze had een nogal vriendelijk en niet onaardig aanzichtje. In haar vinnige, zwarte oogjes lag er een scherpe blik, die wel een zekere dosis sluwheid verried. Haar vlugge tred, met korte pasjes, deed haar door de voorbijgangers onvermijdelijk opmerken.

Het was een typisch straatfiguurtje, door Jan en alleman gekend.

Sofietje was altijd op dezelfde manier gekleed. Ze droeg een langen, bijna slependen rok, die met een mantel uit Schotsche stof façon tailleur een "complet" moest vormen. Op het hoofd had zij een of ander raar hoedje van steeds meer dan overjaarsch model, en dat was altijd met een takje bloemen versierd. Om de hedendaagsche kleederdrachten schein ze zich echter weinig te bekommeren, en wij denken dat ze het verschil tusschen de vier jaargetijden niet heel en al kende. Zooals men te Gent zegt : "Ze was altijd gelijk Madam Verbeke, 's Zondags gelijk in de weke".

Gelegenheid om haar tegen te komen was er te over. Ze drentelde veel op straat rond. Maar als men ze zoo zag afkomen, kon men bij een eerste ontmoeting ze niet dadelijk in een of andere categorie thuis wijzen. Was het een handelaarster, een huishoudster of een bediende ? Ze was een soort apart, dat zag men wel. Doch weinig Gentenaars wisten dat Sofietje eigenlijk een rentenierster was, dat ze leefde van een soort pensioen. Ze stond, naar het schijnt, onder voogdij. Er was voor haar door iemand gezorgd, zoodat ze zonder kommer, een regelmatig, stil leventje kon slijten. Het was eigenlijk een "sloorke", dat bij vreemde lieden inwoonde.

Sofietje had een zonderlinge kinderachtige manier van doen. Dat had de ondankbare, spozieke Gentsche schooljeugd al gauw opgemerkt, en ze vond er een schelmsch genoeg in haar na te bootsen, en ze te plagen, haar te omringen, en luidruchtig langen tijd te volgen. Het is van de schooljeugd dat ze de naam van "Zot Sofietje" heeft gekregen.

Hoe dikwijls, rond den tijd van het uitgaan der scholen, kon men niet zien dat bengels haar aanspraken met een vertrouwelijk-ondeugend : "Bonjour, Sophie !" en met haar dan een praatje sloegen, totdat, ten slotte, de plagerij haar te hard werd en ze grammoedig de bende, die haar omstuwde, met haar paraplu bedreigde. Dan stoven die kwajongens uiteen als een vlucht musschen, en riepen haar van verre nog eens na ! Dan kon Sofietje zeer kwaad kijken, en grommend, tegen de omstanders zeggen "dat het een schande was".

Wanneer ze in de middenstad langs het voetpad stapte, bleef Sofietje dikwerf aan de groote uitstalramen staan en stond ze zich daar op straat parmantig in de ruiten te spiegelen. Zeker is 't dat Sofie fier, en zelfs wat hoovaardig was. Ze zag gaarne schoone kleederen. Het gebeurde soms wel, als ze een mooi toiletje zag, dat ze voor de jonge dame staan bleef. En... "O, que vous êtes belle" zei dan bewonderend en misschien wel afgunstig de arme sukkel.

Bij guur winterweer was Sofietje als overladen met bont en pels. Ze droeg dan altijd een overgrooten mof, waar ze haar handen in stak. Haar moffel wist ze meestal ook met een fleuretje te garnieren.

Ook een regenscherm, die zoo oud leek als zij zelf, hoorde vast bij haar toilet. Niet alleen als 't regende, ook bij zonnige zomerdagen liep ze met dien paraplu rond; dan droeg ze hem profijtig in haar armen als een pasgeboren kind, maar als 't nood deed, wist ze hem tegen de spotters als een wapen te gebruiken. Spot voelde ze altijd scherp aan.

"Zot Sofietje" was veel in de groote warenhuizen, in den "Bazar" en in den "Innovation", te zien. Daar had zij de zonderlinge gewoonte zich bij de verkoopsters aan te bieden als tusschenpersoon van een of ander weldadigheidsorganisme en ze bedelde er, in een typisch Vlaamsch taaltje doorspekt met Fransche woorden, om ledige doosjes.

Men gaf ze haar bereidwillig. Tot op zekere dag, ik weet niet om welke reden, er een verbod moet zijn gekomen, want ze kreeg er geen meer. Anders, een doosken, en een blommeken, en Sofietje was het gelukkigste mensch van de wereld.

Want Sofietje zag ook gaarne bloemen, zoowel levende als gemaakte. Bij zomerweer kon men haar 's Zondags ontmoeten met seizoenbloemen op 't kleed vastgespeld. Die kreeg ze dan bij de bloemenverkoopsters op den Kouter. Nu was het een takje jasmijnen, dan weer een hortensia of een fuchsia ! Zeker is 't dat zij een zonnebloem zou opgespeld hebben, had zij er eene kunnen bemachtigen, of had een of andere spuiters haar ze in de hand gestopt.

Bij uitzonderlijke omstandigheden was haar bloemenopsmuk navenant. Toen de wereldtentoonstelling van Gent, den 26 April 1913, samen met de Floraliën haar deuren opende, had Sofietje de plechtigheid aangevoeld en liep ze rond, hare borst op overdrevene wijze met bloemen allerhande opgesierd.

Bij den laatsten prijskamp nog van bloemenkweekers van 18 Juli 1937 op den Kouter gehouden, met den eersten Zondag van de Gentsche Kermis, wandelde ze er preutsch rond met een overgrooten opgespelden Dahlia-cactus.

Zij was ook zeer koningsgezind.

Ter gelegenheid van de honderdste verjaring van de Belgische Onafhankelijkheid, drentelde ze fier rond in de Kuip van Gent, op zoo'n zonderlinge wijze uitgedost dat zij de aandacht van al de wandelaars op zich trok. Op hare borst had zij "en cocarde" het portret van de Koninklijke familie gespeld, en daarbij een overgrooten strik in de Belgische kleuren. Ook haren hoed had ze met een groot driekleurig lint versierd. Iedereen keek er naar, en moest lachen.

Eens beweerde ze zelfs dat ze op het punt was geweest vermoord te worden, omdat zij Koning Albert bij haar onderdak had gegeven.

Zij vertelde ook dikwijls dat men haar had willen bestelen.

Eenige jaren geleden was zij onverdraaglijk en onuitstaanbaar geworden. Dan werd zij als kostgangster in 't Hof van Sint Antoon, het oud-vrouwshuis, opgenomen.

En nu is ze sinds drie jaren bij den Heer.

Vraag van de Heer Ch. Stocké over de Botermanstraat (Gh.T. 1983 - Nr. 4 - p. 234.

De Heer David Maes schrijft ons : "Het antwoord is terug te vinden in het werk van Victor Fris, meer bepaald in "De historische persoonsnamen der straten van Gent".

Tussen haakjes, dit werk is voorhanden in de bibliotheek van het Docu-

mentatiecentrum voor Streekgeschiedenis.

We citeren uit het voornoemd boek : “*BOTERMANSTRAAT*, van de Burgstraat tot de Meersteeg (nu Bonifantenstraat)

Deze straat draagt de naam van een Gentse Middeleeuwse familie, de Boterman's die in 1363 een schepen der Keure aan de Gentse magistraat leverde. De meest bekende der Boterman's is Jan Boterman. In april 1452 werd hij gelast, gedurende de opstand van Gent tegen Philips de Goede, met de verdediging van de brug van Spiere op de Schelde (ten noorden van Doornik). Op 21 april 1452 werden de rebellige Gentenaars alhier aangevallen door de graaf d'Etampes, neef van Philips van Bourgondië, met een geweldige ridderschaar. De Gentenaars, veel te weinig in getal, moesten met hun hoofdman Jan Boterman de wijk nemen. Daardoor had d'Etampes nu de weg der Scheldevallei vrij en open, en kon hij drie dagen nadien het beleg van Oudenaarde door de Gentse Hoofdmannen doen heffen.

Na de nederlaag voor Oudenaarde werden de drie Hoofdmannen hiervoor verantwoordelijk gesteld en onthoofd. Ook Jan Boterman werd tot onthoofding veroordeeld. Doch hij verwierf genade te gedenken van zijn broeder die in de strijd met de wapens in de hand omgekomen was. Later werd Jan Boterman een der leiders der verwoede bende die zich de “*Gezellen van de Groene Tente*” (omdat zij altijd onder de blote hemel sliepen) noemden; hij wou wraak nemen over een andere broer die, na een losgeld aan de Bourgondische soldaten betaald te hebben, toch ter dood werd gebracht. Wij vinden hem na 1453 niet terug. Wellicht kwam hij om in de verschrikkelijke slachting, die Jan de Croy met de bezetting van Aat, in het bos van Opbrakel; bij verrassing onder de Groententers, door bastaard Blanstrein aangevoerd, aanrichtte. Wat er ook van zij, een Jan Boterman bezat in 1482 een huis met twee kaatsspelen of rolbanen in de Meersteeg.

Eerst in 1521 is er spraak, in de stedelijke oorkonden, van het Botermanstraatje; het werd in betrekking gesteld met de Burgstraat en verbreed in 1546.”

Tot slot een bedenking van mijnen 'twege. Hogervernoemd werk van Fris is nu nog een goede bron om na te gaan van waar de persoonsnamen van de straten van Gent afkomstig zijn. Het is echter dringend aan een bijwerking toe, vooral daar er nog onlangs een aanpassing gebeurde van straatnamen. Tal van nieuwe benamingen werden ingevoerd. Hier is dus nog een taak weggelegd voor een heemkundige om deze leemte op te vullen.

Ook de Heer Pierre Decaluwe refereert aan het werk van Fris en stuurde ons een fotokopie van het bewust artikel.

Antwoord op de vraag van de Heer J. Thiron-Selis. (Gh. T. 1983 - N° 4 p. 234) In verband met de paal op het Veerleplein verwijst de Dienst Monumentenzorg en Stadsarcheologie ons naar het boek 'Standbeelden van Gent' door Karel Haerens en "In het Openluchtmuseum te Gent, de Arteveldestad" door Suzanne Janssens.

Met de toestemming van de auteurs (waarvoor onze beste dank) publiceren wij hier in extenso wat zij te vertellen hebben over deze intrigerende paal.

Karel Haerens schrijft onder de titel "Zuil Sire van Maldegem" het volgende :

In het midden van de Sint-Veerleplaats zit op een granieten zuil van ongeveer 3 m een vervaarlijk grijnzend leeuwte. Zijn voorpoten omklemmen een banier met het wapen van Vlaanderen.

De Gentenaars noemen dit monument het Leeuwke.

Geplaatst in het begin van augustus 1926 werd dit Leeuwke het plezierigste monument van de stad. Alle volksmensen kwamen er naar kijken, lachten, vertelden er grappen over en in de Minardschouwburg zong Henri Van Daele oyer "dat leeuwke op zijne pot".

De juiste naam van dat monument zullen maar weinigen kennen, nl. de zuil van Sire van Maldegem.

De Groentemarkt was in de Middeleeuwen de straf- of executieplaats.

Aan 't Galgenhuizeke kan men nu nog in de muren de ijzeren overblijfselen van de schandpaal bemerken.

Deze strafplaats werd symbolisch afgebakend door vier zuilen, een op iedere hoek. Iedere zuil was bekroond met een zittende leeuw, die een banier met het wapen van Bourgondië, Vlaanderen, Gent of Oostenrijk hield.

De gestrafte boosdoeners, opgesloten in 't Gravensteen, werden naar deze strafplaats geleid en er tentoongesteld of gezeseld. Zo werden ze soms door de beulsknechten van de ene paal naar de andere geleid, het hele plein rond, terwijl de beul hen kastijdde.

Deze afbakeningspalen stonden daar tot in 1782.

Waarschijnlijk waren ze toen bouwvallig en werden ze daarom verwijderd.

In 1913 bouwde men nu in de Wereldtentoonstelling "Oud Vlaanderen", een schilderachtige reconstructie van een Middeleeuwse stad. Er was een markt met huizen bekroond met trapgeveltjes, een belfort en een haven.

Ook een van die afbakeningszuilen, zinnebeelden van de rechterlijke macht, werd er geplaatst. Oscar Sinia, een Gents beeldhouwer die o.a. de vele decoratieve beeldhouwwerken van de Post op de Koornmarkt beitelde en de beelden van de koninklijke grafkapel te Oostende, maakte die zuil aan de hand van oude gravures.

Bij het slopen van "Oud Vlaanderen" wist "Les amis du Vieux Gand",

een vereniging die het behoud van schilderachtige, historische zaken beoogde, deze zuil te bewaren. Ze restaureerde die en richtte die op midden het Sint-Veerleplein, eveneens een oude strafplaats. Op de Groentemarkt, waar hij historisch thuis hoorde, was er met de monumentale pomp en de vele bomen geen geschikte plaats meer. De zuil kwam "ter herinnering aan de beheerders Coppieters, Jos Casiers en M. de Smet de Naeyer van de Wereldtentoonstelling van 1913".

Over de herkomst van de naam Zuil van Sire van Maldegem zijn de geschiedkundigen het niet eens.

Deze vier afbakeningszuilen werden in 1484 geplaatst door de gemeente. In de stadsrekeningen vinden we daarvan de kosten terug alsook de namen van de kunstenaars, die eraan werkten.

Omstreeks diezelfde tijd werd een edelman, Philip van Maldegem, veroordeeld voor bigamie. Hij was te Gent gehuwd met Joanna de Wavrin maar verliet zijn vrouw om te Dendermonde te huwen met zijn minnares Clementina de Clerc. De familie van zijn vrouw diende een klacht in en Philip werd veroordeeld en in de ban geslagen. Hij vluchtte naar Brugge waar hij in 1483 stierf. Het is nu meer dan waarschijnlijk, dat deze sire van Maldegem tot een zo grote boete werd veroordeeld. dat de stad Gent met deze boete de vier zuilen kon oprichten, triomfantelijke zinnebeelden van haar macht, en het volk spottend die pilaren de zuilen van Sire van Maldegem doopte.

Suzanne Janssens schrijft onder de hoofding "Monument ter herinnering aan de drie beheerders van de Gentse Wereldtentoonstelling : Joseph Casier, Emile Coppieters en Maurice de Smet de Naeyer"

Op zaterdag 17 juli 1926 werd deze zuil ontdaan van haar houten omheining. Op deze plaats stond vroeger een straatlantaarn.

Dit perron, bekroond door een leeuw die de Gentse vlag houdt, zou vervaardigd zijn voor de afdeling "oud-Vlaanderen" van de Gentse Wereldtentoonstelling door beeldhouwer Oscar Sinia en architect Valentin Vaerwyck. Eén van de vier stenen pilaren of staken, die van 1483 tot ongeveer 1784 op de vier hoeken van de Vismarkt (de huidige Groentemarkt) stonden, werd als model genomen. De kolommen van de Vismarkt hadden een achtkantig voetstuk en een ronde zuil. De leeuw neerzittend en gekroond hield tussen de voorpoten de stok van de banier, in de vorm van een verlengde rechthoek. De kroon en de banier waren in koper. De vier zinnebeelden waren : het Keizerrijk, Bourgondië, Vlaanderen en Gent. Het was dit laatste, dat werd nageemaakt. Dit perron wordt ook "Kolom van de Sire van Maldeghem" genoemd, omdat de heer Van Maldeghem als strafmaatregel in 1483 de vier zuilen van de Vismarkt heeft moeten bekostigen in vervanging van de vier versleten houten staken. Deze houten staken werden eveneens "kolommen van gerechtigheid"

genoemd omdat misdadigers er met één oor aan vastgenageld werden. Dit perron werd van een tekst voorzien en op het Sint-Veerleplein geplaatst op initiatief van "Les Amis du vieux Gand". Dit zou bekostigd zijn met de geldresten van de Wereldtentoonstelling. De Gentse Wereldtentoonstelling opende haar deuren op 26 april 1913 en sloot ze op 3 november 1913. Het bestuur was verdeeld over drie algemene directies met elk hun eigen taken.

Joseph Casier (° Gent, 1.3.1852 - † Gent, 15.12.1925), voorzitter van de eerste algemene directie, was doctor in de rechten, jurist, letterkundige, voorzitter van de Commissie van Monumenten van de stad Gent, gedurende negen jaar één van de correspondenten voor Oost-Vlaanderen van de Koninklijke Commissie van Monumenten en Stadsgezichten, voorzitter van de Belgische vereniging van Fotografen, medestichter en penningmeester van de vereniging "De vrienden van het Gentse Museum", penningmeester van de Commissie van het Museum voor Schone Kunsten, katholiek gemeenteraadslid, schepen, industrieel. Van hem kwam het initiatief een monument op te richten ter herinnering aan de gebroeders Van Eyck.

Emile Coppieters (° Gent, 15.12.1849 - † Gent, 15.9.1922), voorzitter van de tweede algemene directie, socialistisch senator, had reeds een vruchtbare loopbaan achter de rug door de werken, die hij uitvoerde aan de haven van Oostende, de haven van Antwerpen, de haveninstallaties van Brussel en het kanaal Brussel-Charleroi.

Maurice de Smet de Naeyer (° Gent, 22.7.1862 - † Gent, 23.5.1941), voorzitter van de derde algemene directie, stamde uit een zeer oude Gentse familie van industriëlen. Als industrieel was hij een van de stichters en voorzitter van de volgende Naamloze Vennootschappen : Volksbelang, Agence Maritime Minne, Docks de Gand, Scheepsverzekering, Belgische Zee- en Binnenvaart Kredietmaatschappij. Hij was beheerder van de volgende maatschappijen : La Louisiane n.v., Glacerie de Moustier s' Sambre n.v., Assurances et Crédit Mutuel Caisse Commune des Industries Textiles, Tramways Electriques de Gand, Foyer Gantois, Institut Moderne pour Malades, Ecoles des Hautes Etudes. Hij stichtte de "Association des Intérêts Maritimes de Gand" (Vereniging der Gentse Zeevaartbelangen). Als kunstliefhebber was hij lid van de Commissie voor monumenten, van de Vrienden van het Oud Gent en hield hij tal van voordrachten over Gentse monumenten. Zijn naam staat vermeld op een gedenkplaat aan het Havenkantoor.

I.v.m. de tweede vraag over de schandbank boven het galgenhuisje, laten wij hier een interessante tekst volgen afkomstig van de Heer René De Herdt :

Het Pellorijn en de Galg

A. Van Werveke las heel wat gegevens bij elkaar over het middeleeuwse Pellorijn. Behoudens enkele aanvullingen, steunden we in onoverhavige tekst vooral op de nota's van deze auteur.

Op de plaats die bij de bouw van het Vleeshuis door het eerste vierde van het gebouw werd ingenomen, stond reeds in de veertiende eeuw een straftuig dat toebehoorde aan het gerecht van de schepenen van de keure. Het was een verhevenheid waarop de misdadigers werden tentoongesteld. In Gent werd deze "kaak" (Cfr. de uitdrukking "aan de kaak stellen") aangeduid met de term Pellorijn, waarin men het Franse woord "pilori" kan zien.

De misdadigers zaten op een bank en hun benen werden vastgezet in twee gaten van een balk, die overlans middendoor gezaagd was, zodat de twee delen konden geopend worden om de persoon in de gaten vast te zetten, het tuig te sluiten en vast te leggen met een slot. Dit tuig noemde men de "stok".

Door de bouw van het Groot Vleeshuis in 1407-1408 moest een nieuwe plaats voor dit straftuig gevonden worden. Bouwmeester Gillis de Sutter plaatste boven de eerste twee watergaten in de gevel langs de Groentenmarkt op gesmede draagijzers een houten vloer afgesloten met ijzeren leuning. Men betrad dit verhoog langs de zijde van de Vleeshuisbrug. Boven deze plankenvloer werden kunstig gesmede draagijzers in de muur bevestigd om er een plank op te leggen die tot zitplaats diende. Daarboven bevonden zich vier stevige ringen om er de misdadigers mee vast te klinken.

Het Pellorijn werd niet meer gebruikt na 1536-1537. De gevangenen in het Pellorijn werden bewaakt door een leenman van de Oudburg die de strook grond aan de watergaten als leen bezat. De leenman mocht op zijn leengebied de lagere, middelbare en hogere rechtspleging uitoefenen. Voor misdaden op die plaats begaan kon hij de daders ter dood doen brengen. Om dit recht te bekrachtigen plaatste hij naast het Pellorijn een galg, een soort driepikkel die o.m. op de prent van de Oude Vismarkt door Sanderus is terug te vinden en ook op plattegronden wordt aangeduid. Die galg verdween in 1787, toen de stad het leen aankocht. De herinnering aan dit tuig leeft nog voort in de naam van het Galgenhuisje, dat spijtig genoeg het merkwaardige gotische Pellorijn gedeeltelijk verbergt.

Vraag van de Heer Rudy Van Elslande :

Wij weten dat Gent tijdens de Art Nouveau-periode belangrijke kunstenaars heeft voortgebracht. In de catalogus "De Art Nouveau verzameling uit het Museum voor Sierkunst te Gent", Hasselt 1979, wordt op

blz. 25 melding gemaakt van het keramiekatelier van Charles-Louis Maes te St-Amandsberg. Wie weet er iets meer over de produktie van dit atelier ? Bestaat er een katalogus gewijd aan het oeuvre van deze kunstenaar ?

Antwoord op de vraag van Mevr. Denise Baete (Gh. T. 1983 - Nr. 2 - p. 123). De Heer Julien Stevens schrijft ons het volgende :

INSTITUUT ROMMELAERE

Werd opgericht om opzoekingen te verrichten, inzake : Hygiëne, Bacteriologie en Virologie. Het gebouw is, zoals aangeduid, van 1901. Het ganse complex heeft niets te maken met het Burgerlijk Hospitaal, het hangt af van de universiteit.

Zoals vermeld, worden daar allerlei opzoekingen gedaan in het raam van de besmettelijke ziekten. Nu is alles overgebracht naar het Academisch Ziekenhuis. Gekende professoren, zoals : Dr. Bessemans, Dr. E. Nihoul en Dr. Vlaeyen hebben er opzoekingen gedaan.

In het instituut Rommelaere zijn nu de volgende diensten van de universiteit ondergebracht :

- 1) Seminaries voor Historische en Vergelijkende Pedagogiek.
- 2) Laboratorium voor de Toxicologie van Pr. Dr. A. Heyndrickx.
- 3) Laboratorium voor Gerechterlijke Geneeskunde van Prof. Dr. F. Thomas.

Het is in dit gebouwencomplex dat Prof. Dr. Corneel HEYMANS gedurende de dertiger jaren zijn NOBELprijs in de geneeskunde, meer speciaal in de fysiologie voorbereidde.

Uit het G.O.V. tijdschrift...

A.H. De Spiegeleire Wandeling 23/7/73... Gentse waterwegen).

Alfons de BUCK. 22/7/72. De Gentse straten.

Nog over het Instituut Rommelaere schrijft de Heer Alfons de Buck ons :

Aan de Albert Baertsoenkaai met kleine toegang in de Apotheekstraat 2, bevindt zich het gewezen Instituut Rommelaere, maar dat nog verder aldaar die naam draagt.

Het gebouw is, zoals aangeduid, uit 1901. Hier werden opzoekingen gedaan inzake : hygiëne, bacteriologie en virologie, door gekende professoren zoals : Bessemans, Nihoul, Vlaeyen en anderen.

Die afdeling werd overgebracht naar het Academisch Ziekenhuis, daar die diensten en het ganse gebouwencomplex afhangen van de universiteit en niet van het burgerlijk hospitaal.

De naam van het instituut komt van :

Frederic Rommelaere, geneesheer, geboren te Gent op 2.6.1833 en er

overleden op 6.2.1869. Hij was een zeer knap medicus en promoveerde aan de universiteit van Gent.

Kort vóór zijn vroegtijdig overlijden werd hij tot docent in de vergelijkende anatomie, aan de hogeschool te Gent, benoemd. Een onmedogende ziekte rukte hem weg. Hij zou het in de geneeskunde ver hebben gebracht. In het Instituut Rommelaere zijn nu de volgende diensten van de universiteit ondergebracht :

Ik schrijf juli 1972, het is op dit tijdstip dat door mij, ter gelegenheid van een wandeling onder mijn leiding aldaar en in de omgeving, een verhandeling werd opgemaakt.

- 1) Seminarie voor Historische en Vergelijkende Pedagogiek.
- 2) Laboratorium voor de Toxicologie van Pr. Dr. A. Heyndrickx.
- 3) Laboratorium voor Gerechterlijke Geneeskunde van Pr. Dr. F. Thomas:

De toegangen tot die diensten bevinden zich in de Professor Jozef, François Kluyskensstraat.

LEZERS SCHRIJVEN ONS

De Heer Robert Coppejans schrijft ons het volgende :

In de G.T.№ 5 van 15 september 83, lees ik dat de Gentenaars de BEURS op de KOUTER, de BUZZE noemen, volledig akkoord, maar de KETTER is geen KEITER of KEITERE, het woord KETTER voor de Strop, is een ongeloovige mens, nen popenfritter.

GENS is plat en moeilijk te schrijven, ik tracht hierna ien klein verholijnske te vertellen :

Veur den oorlog van viertiene, weundegekik in de Galgebirge, op de Meulessteedsche-stienwig, zust verbij het STINKKOT, Ieder ovend, oas 'nie tekewd was, zaten wij plat op ons gat, op den trottoir, noar vertelsels of sloeberderije te luisteren. Prost, nen goeien gieststighaard, gaf op zekere kier 'zijne :

“Klein Tuurke kwam al schriemend by zijn moeder binnegeluupe, en al snikkend zei hij : Ma die jongens uit de Moeiteweerd zeggen dak ien woterhuufd hèn ! Ta, ta, ta, zei zijn moeder, geluufd da tog nie, schietruit mee te 't siepe, en luup bij 'Boerke veur mij, en bringien schoale petoters mee, get hier nen alve board, en verliest den overschot nie. !

't Klein Tuurke was al an de deure toen hij hem ommekierde veur te vroage : Ma woarmoeck zindoen ? Doeze in hu mutze, manneke !
Ter wierd gelache, moar t'was tijd veur ons te wasse, en noar onzen Citroenbak te goan.

Uitleg van enkele woorden.

- Stinkkot, Usine des moulins, was gelegen een 200-tal meters voor de Carpentierschool, naar links komende van Gent.

Fabriek van "aciden" en andere neuspijnende producten.

- Schoale, gewicht van 3 kilos.

- 1/2 board : 50 centiemmen

- Moeiteweerd : wijk tussen Galgenberg en Vorkstraat

Ons vlocs es al vele veranderd, maar ons gens nie. Ik liet ter schole veur 14, dus kweet er van mee te spreke.

De volgende bedenkingen zijn afkomstig van de Heer Alfons de Buck
Betreft : pagina's 282 en 283 van de "Ghendtsche Tydinghen" van 1983-
nr. 5.

"De Buzze" voor de beurs is geen foutieve fonetische weergave van het Gents, dit is wel juist.

Voor de "boze geest" zeggen de Gentenaars de "buze geest", geen twee Z, die van de uu een u maken.

Er is geen enkele Gentenaar die op de Kouter doelende "de Ketter" zal zeggen, maar wel "de Kijter".

Met "ketter" wordt een geloofsafvallige bedoeld, ook in het Gents.

"De Gensche tole es wonderzoet

"Aois g'eur gien geweld aandoet.

AANKONDIGING

Adresveranderingen worden schriftelijk medegedeeld aan dhr. G. Hebbelynck, Voorhoutkaai 40, 9000 Gent.

AANWINSTEN 1983 DOCUMENTATIECENTRUM (VERVOLG)

SYSTEMATISCHE INDELING

Overzicht der rubrieken

B	België
G	Gent
H	Geschiedenis
O	Oost-Vlaanderen
SA	Sint-Amandsberg
--	Localia (nummers)
T	Taalkunde
Z	Proefschriften

Letters en cijfers op het einde van de regel geven de standplaats aan in de rekken. Per rubriek en per plaatsingsnummer gerangschikt.

A

Koninklijke Bibliotheek	A 4/1
Albert I	
Driemaandelijks Informatieblad	

B

Rijksdienst voor Monumenten- en Landschapszorg	B1 B7
– Documentatiemap Landschapsonderzoek	
– Renaat van der Linden, Lodewijk Vanheule, Jan Verbesselt en Mark Laenen	B 2/14
– Landelijk leven in Vlaanderen	

E

Kurgan-Van Hentenryk (G.)	E 12 C 6
– Bij het ontstaan van de Brusselse Tramwayschappij	
Belgische Spoorwegen	E 12 C 7
– Officiële Reisgids 1933/1939-51	
D'hondt (Gustaaf)	E 15 E 2
– Postverkeer in Oost-Vlaanderen tijdens de Eerste Wereldoorlog	

G

Van Werveke (Hans) – Jacob van Artevelde	G 2 ART 8
Boone (Marc) – De Gentse verplichte lening van 1492-1493	G 2 B 18
Gabriël (G.) – Baron Arthur Verhaegen	G 2 V.HA 1
Decavele (Johan) – Gent	G 3 A 14
Verbeke (André) – Het Gent van toen	G 3 A 15
Vanneste (Dominique) – De ruimtelijke structuur van de stad Gent en het Gentse stadsgewest	G 3 F 1
Fris (Victor) – Plans de Gand (fotokopie)	G 3 G 1
Fris (Victor) – Les accroissements et les transformations de la superficie bâtie de Gand au XIXe siècle	G 3 G 2
Stad Gent – Lijst van de algemene kiezers ingeschreven in het kiezersregister op 1 april 1978	G 4 E 4
Rijksuniversiteit te Gent – Plechtige opening der leergangen 1938 - (onvolledig)	G 8 B 3
Universiteit te Gent – Voor de studenten Inlichtingen en wenken 1922-23	G 8 B 4
Simon-Van der Meersch (A.M.) – De eerste generaties meisjesstudenten aan de Rijksuniversiteit te Gent	G 8 G 13
Immigranten – een poging tot benadering	G 9 F 1/3
Tendenzen in de Beeldhouwklas – Gent : Proka, 1979	G 9 F 1/4
10 Jaar Proka	G 9 F 1/5
Koninklijke Academie voor Schone Kunsten – Afdeling Animatiefilm	G 9 F 1/6
Van Gijsegem (Mark)	G 9 F 1/7

- Het kind in de fotografie
- O. Bonnevalle G 10 BON 1
- 20 jaar filatelie
- Heymans (Herman) en Hoebeke (R.) G 14 PAP 2
- 50 jaar Papierfabrieken van België te
Langerbrugge 1932-1982
- Hoste (Lode) G 16 C 4
- Gentse stadstrams en -bussen
- Sprokkels geschiedenis, anekdoten en
X liedjes 1873-1981
- Cyriel Buysse 1859-1932 985/5 BUY 6
- Herdenkingstentoonstelling naar aanleiding
van de vijftigste verjaardag van zijn over-
lijden G 17 G 10
- Willemsfonds Gent G 17 G 11
- Tentoonstelling Oscar Bonnevalle
- Twintig jaar filatelie, literatuur, reisindrukken
- Koninklijke Roeivereniging Sport Gent
- 100 jaar roeien G 17 G 12
- Nooit gedacht
- Catalogus Jubileumtentoonstelling
- De Solidaire Postman G 18 E 1
- 3,1-
- Gent, Postpersoneel, 1982
- Casteels (Michel) G 19 CAS 1
- Van micca tot Korrel
- Bonnevalle (Oscar) G 19 REI 16
- Van den Vos Reynaerde
- Vanden Berghe (Louis) en De Meyer (Leon) G 21 H 29
- Urartu
- een vergeten cultuur uit het bergland
- Armenië
- Vanden Berghe (Louis) G 21 H 30
- Luristan
- een verdwenen bronskunst uit West-Iran
- Hoozee (Robert), Tahon-Vanroose (Monique) e.a. G 21 I 24
- George Minne en de kunst rond 1900
- Capiteyn (André), Decavele (Johan), Van Coile G 21 M 7
- (Christine) en Vanderlinden (Herman)

- Gentse Torens achter rook van schoorstenen
- Gent in de periode 1860-1895
- Caese (Georgette) G 21 S 1
- Retrospectieve tentoonstelling Leon Sarteel
- Verriest-Lefert (Guy en Jeanne) G 27 K 1
- Van Kreisler tot Cziffra
- Geschiedenis van de Winterconcerten te Gent
- Koninklijke roeivereniging Sport Gent G 28 B 1
- Jubileumboek 1883-1983
- Moulin-Coppens (Josée) G 29 C 2
- De geschiedenis van het oude Sint-Joris-
gilde te Gent vanaf de vroegste tijden
tot 1887

- H
- De Maesschalck (Edward) H 5/17
- Maria van Bourgondië een begeerde bruid
- Wanty (B.E.M.) H 9/10
- Les aspects militaires de la Révolution
de 1830
- Williquet (Jacques) H 10/27
- Albert I
- koning der Belgen
- Schepens (Luc) H 10/28
- Koning Albert, Charles de Broqueville en de
Vlaamse Beweging tijdens de Eerste Wereld-
oorlog
- De Oorlogsmisdaden H 12/22
- bedreven gedurende de bevrijding van het
Belgisch grondgebied september 1944
- De Oorlogsmisdaden H 12/23
- gepleegd tijdens het tegenoffensief von
Rundstedt in de Ardennen december 1944 -
januari 1945
- Bossu (Jozef) H 16 F 1
- Vlaanderen in oude kaarten
- Drie eeuwen cartografie
- De Winne (Auguste) H 17 A 6
- Door arm Vlaanderen

Mommen (André)	H 17 A 7
– De Belgische Werkliedenpartij	
– Ontstaan en ontwikkeling van het reformis- tisch socialisme (1880-1914)	
Lecleir (Luc A.)	H 17 E 2
– De Infanterie	
– Filiaties en tradities	
Verbeke (Marijke)	H 17 F 2
– Vrouwen en gemeentepolitiek	
Lampaert (Daniël)	H 28 C 7
– Genealogie der familie Sorgeloose	
– Deel I	
– Eerste elf generaties 16de-19de eeuw	
Steeghers (Wilfried)	H 28 D 11
– De Staten van Goed van Waterland-Oudeman	
Steeghers (Wilfried)	H 28 D 12
– De Staten van Goed van de Heerlijkheid Watervliet	
Demuynck (G.)	H 28 D 13
– Inventaris der Staten van goede van Oost-Vlaanderen	
Van Damme (Marnix)	H 29/7
– Adel	
Asaert (Gustaaf)	H 30 B 22
– Inventaris van het oud archief van de gemeente Beveren-Waas	
Grauwels (J.)	H 30 E 4
– Inventaris van het archief van de schepen- bank van Tongeren	
Lecomte (Françoise)	H 30 F 14
– Inventaire des archives de l'Hôpital Saint-Jacques à Liège	
Jacquet-Ladrier (Françoise)	H 30 H 7
– Inventaire des archives au château de Sart-Eustache	
Vandewoude (Emile)	H 30 M 19
– Archives Générales du Royaume	
– Liste de documents divers relatifs à l'expansion belge d'Outre-Mer 1825-1961	

Wellens (Robert)	H 30 M 20
– Archives Générales du Royaume	
– Inventaire des papiers de Marcel-Henri Jaspar député, ministre et ambassadeur de Belgique	
Pagnoul (A.-M.)	H 30 M 21
– Archives Générales du Royaume	
– Inventaire des papiers Carton de Wiart	
Wymans (Gabriel)	H 30 R 9
– Archives de l'Etat à Tournai	
– Inventaire des archives des Etats du bailliage de Tournai-Tournais	
Vandenstein (Herman)	H 30 S 4-5 a
– Regesten op de Jaarregisters van de Keure	
– Schepenjaar 1401-1402	
Capiteyn (A.) en Steeghers (W.)	H 30 S 7
– Rekeningen van het Dampoort-kerkhof te Gent 1797-1806	
Ons Industrieel Erfgoed	H 31 A 3
– Jaarboek van de Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie	
I	
Verbeke (Marijke)	I 5/11
– Rijksmiddelbaar onderwijs voor meisjes	
K	
Rostenne (M. en J.P.)	K 9 C 10
– Oude prentkaarten	
Fildier (André)	K 9 C 11
– Catalogue des cartes postales anciennes de collection	
L	
Durnez (Gaston)	L 1 A 4
– Vlaamse Schrijvers	
– Vijfentwintig portretten	
O	
De Wolf (Koenraad)	O 2 A 2-20
– Art Nouveau en Art Deco	

in de architectuur te Zottegem

Verbond der kringen voor heemkunde in – Oost-Vlaanderen – driemaandelijks tijdschrift	O 2 A 5
Bavay (Lut) – Kapellen en kruisen te Mere	O 2 B 20-20
Fortie (Luc) en Boerjan (Gilbert) – Oude en verdwenen werkmanswoningen te Mariakerke	O 2 B 21-2
Servaes (P.) – Bijdrage tot de geschiedenis van den Opstal – Rauwe zielen met een hart van koekebrood	O 2 B 33-7
d'Euzie – Tijdschrift van de heemkundige kring van Groot-Stekene	O 2 B 42
Heemkundige kring Overmere	O 2 B 43
Verstraete (Daniël) – Historische verkenningen in het Meetjesland	O 3/8
Joos (Bert) en Demey (Anthoni) – Beveren – Doel-Kallo-Kieldrecht-Verrebroek	O 9 A 5-12
Verschraegen (Hugonne) – Fotorepertorium van het meubilair van de Belgische bedehuizen – Provincie Oost-Vlaanderen – Kanton Gent III	O 9 C 1
S	
Gemeente Sint-Amandsberg – Lijsten der Rijks- en Gemeenteraadskiezers – Geldig van 1 Mei 1952 tot 30 April 1954	SA 4 E 2
Severin (Elsa) – Vanhove (Filip) en Wils (Jos) – Zeer kleine Galerij	SA 6 A S 1
De Geest (Jozef) – Campo-santoblommen geplukt te Sint-Amandsberg Gent	SA 7 A 10
Eeckhout (Joris)	SA 7 EEC 3

- Litteratuur en Leven
- Prof. Dr. Corneel Heymans zeventig jaar SA 7 HEY 4
 - Akademische Huldezitting 28 februari 1962
 - Aula der Rijksuniversiteit Gent
- De Volkstuin SA 16 C 2
 - Sint-Amandsberg jubileert 50
1932-1982
- Godelaine (C.) SA 28 A 2
 - Het Vlaamsche Volkstoneel

- T
- Gysseling (Maurits) T 2/7 B 72
 - Inleiding tot de oude toponymie van
West-Vlaanderen

- V
- Daem (Marcel) V 1 B 4a
 - Systematisch register op het Mededelingen-
blad van de Koninklijke Bond der Oostvlaamse
Volkskundigen
 - Deel I : Eerste decennium 1966-1975
- Poppenspel V 19 B 9
 - tussen speelkruis en speelplank
- 't Manneke uit de Mane V 20 C 1
 - Volksalmanak voor alle Vlamingen

- Z
- Arickx (Bea) Z 2 A 5
 - De aanleg van de steenweg Kortrijk-Gent
1716-1722
- Sas (Geneviève) Z 2 A 6
 - Het Collegium Medicum van Gent in de
zeventiende en achttiende eeuw
- Dierynck (Lieva) Z 2 A 7
 - De Provinciale Medische Kommissie van Gent
en de epidemieën in Oost-Vlaanderen
(1847-1878)
- De Maeyer (Jan) Z 2 A 8
 - Arthur Verhaeghen

- Bijdragen tot de studie van het Ultramontanisme 1847-1884
-
- Middelheim 200/11
 - Openluchtmuseum voor beeldhouwkunst
- Wolfaert (Guido) 905/2-2
 - Oude prentbriefkaarten van Evergem
- Persyn (Jul.) 907/5 PER 2
 - Aesthetische Verantwoordingen
 - (Vlaamsche Bijdragen I)
- Persyn (Jul.) 907/5 PER 3
 - Gedenkdagen I
 - (Vlaamsche Bijdragen IV)
- Info-gids voor Lokeren 910/3-1 a
- De Roover (Jozef) 910/7 B 1
 - Over kerk en pastoors te Lokeren-Heieinde
230 jaar geschiedenis
- Saey (Renaat) 912/5 SAE 6
 - Gedichten
- Otte (Willy) en anderen 912/5 SAE 7
 - Kunstschilder Renaat Saey
-
- Gemeentelijk Informatieblad voor Lochristi 913/4 A 1
- Rijkscentrum voor Landbouwkundig Onderzoek
Gent 922.13 B 1
 - Aktiviteitsverslag 1981
- Daem (Marcel) 924.7 A 1
 - Votiefschilderijen en mirakelboek
 - Sint-Annaverering te Bottelare
- Vanhaesebroeck (Martin) 980/20 B 1
 - Toponymie van Deinze 1100-1600
- Cyriel Buysse 1859/1932 985/5 BUY 5
 - album samengesteld ter gelegenheid van de
vijftigste verjaardag van zijn overlijden
- Deprez (Ada) 985/5 BUY 7
 - Een idylle in de late negentiende eeuw

Janssens (A.), Luyssaert (J.) en Van de Casteele (J.) – Cyriel Buysse 1859-1932 – Tentoonstelling over zijn Nevelse periode (1859-1896)	985.5 BUY 8
Van Maldeghem (Jeroom) – Maldegems erfgoed – deel I	999/2-1
Jamar (H.) – Oostham tijdens de oorlog 1914-1918	3969/1
Gemeente Ledeberg – Urbanisatie	9218/4 D 1
Michem (Frans) – Vinkt 1940 – Adaptation française Henry Fobe	9806.2-2
–	
Van Ortroij (F.) – Kaart van Vlaanderen van 1538, te Gent uitgegeven door Pieter van der Beke	kaarten
–	
gedenkplaat van Florimond De Coutere (1881-1948)	voorwerp

AANVULLENDE LEDENLIJST

1936. Verspeeten G. Jean Jaurès laan 151 9219 Gent(Gentbrugge)
1937. Mw Wwe Leperre-Nicasens E. Limburgstraat 108 9000 Gent
1938. Neslany G. Goedingestraat 50 9821 Gent(Afsnee)
1939. Neslany S. Ferdinand Lousbergskaaï 22 9000 Gent
1940. De Wulf E. Brusselsesteenweg 15 9230 Melle
1941. Vanderlinden G. Visitatiestraat 152 9110 Gent(Sint-Amands-
berg)
1942. De Witte A. Elf Julistraat 16 9000 Gent
1943. De Geyter j. Belgiëlaan 35 9820 Gent (Sint-Denijs-Westrem)
1944. De Vlioger M. Europalaan 260 9000 Gent
1945. De Man O. Amand Casier de ter Bekenlaan 19 9910 Gent
(Mariakerke)
1946. Bockstaele M. Steenakker 47 9000 Gent
1947. Tollenaere S. Verschansingsstraat 13 9910 Gent (Mariakerke)
1948. Coessens L. Pontstraat 47 9800 Deinze
1949. Vereecken A. Verhoogstraat 32 A 9208 Wichelen
1950. Mej. Bracke S. Begijnhoflaan 474 9000 Gent
1951. Van Severen J.P. Ijskelderstraat 116 9000 Gent
1952. Mej. Lachaert A. Muinklaan 24 9000 Gent
1953. Leys A. Gustaaf Eylenboschplein 19 9000 Gent
1954. De Loose C. Belvédèreweg 83 9000 Gent
1955. Larrea Hoge Heirweg 43 9830 Sint-Martens-Latem
1956. Mej. De Stoop S. Oude Houtlei 65 9000 Gent
1957. Raman A. Melkwegel 43 9210 Destelbergen (Heusden)
1958. De Vlaeminck E. Emile Verhaerenlaan 42 9219 Gent (Gent-
brugge)
1959. Mw. Weymeersch M. Krijtestraat 19 9040 Gent (Oostakker)
1960. Van Bragt L. Brusselsesteenweg 233 9218 Gent (Ledeberg)
1961. Van Laecke S. Nieuwebosstraat 3 9000 Gent
1962. Neirinck Ch. Avenue Paul Hymans I-b8 1200 Bruxelles
1963. Renodeyn Eedverbondkaai 275 9000 Gent
1964. Vander Plaetse B. Eendrachtstraat 41 9000 Gent
1965. Mw Herremerre S. Hektor Van Wittenberghestraat 2 9000 Gent
1966. Mej. Dupont M. Hazeleerstraat 51 9471 Ninove (Okegem)
1968. Couvent E. Meyerij 66 9241 Merelbeke (Schelderode)
1969. Billiet G. Aannemerstraat 113 9110 Gent(Sint-Amandsberg)
1970. Martens R. Krijtestraat 21 9040 Gent (Oostakker)
1971. De Cuyper A. Gentweg 12 9050 Evergem
1972. Mw Lamquet P. Nonnemeersstraat 18 9000 Gent
1973. Mw De Clercq N. Maisstraat 179 9000 Gent